

Perspectiefnota 2020-2023

gemeente
NOORDOOSTPOLDER

Inhoudsopgave

1. Inleiding	3
2. Financiële startpositie	4
3. Strategisch perspectief	6
3.1 Inleiding	6
3.2 Internationaal perspectief.....	6
3.3 Nationaal perspectief	6
3.4 Demografisch perspectief	7
3.5 Perspectief woon- en leefklimaat.....	7
3.6 Economisch perspectief	8
4. Tactisch en operationeel perspectief	11
4.1 Inleiding	11
4.2 Programma 1 Fysieke leefomgeving	11
4.2.1 Omgevingswet	11
4.2.2 Duurzaamheid en klimaatverandering	12
4.2.3 Veilig en bereikbaar.....	13
4.2.4 Betere leefomgeving	14
4.2.5 Beheer openbare ruimte.....	15
4.2.6 Schaarre vergunningen en schaarre subsidies	15
4.3 Programma 2 Sociale leefbaarheid	18
4.3.1 Voorzien in Vastgoed	18
4.3.2 Vitale en actieve samenleving	18
4.3.3 Goede kansen in het onderwijs	19
4.4 Programma 3 Economische ontwikkeling	21
4.4.1 Ondernemen en werken	21
4.4.2 Noordoostpolder op de kaart.....	22
4.5 Programma 4 Besturen en dienstverlening	24
4.5.1 Besturen en dienstverlening	24
4.6 Programma 5 Financiën	27
4.7 Programma 6 Krachtig Noordoostpolder	30
4.7.1 Algemene ontwikkelingen	30
4.7.2 Voorkomen door laagdrempelige toegang tot zorg	31
4.7.3 Inkoop- en contractmanagement	32
5. Samenvatting financiële effecten perspectiefnota.....	35
Bijlage 1 – Begrotingsrichtlijnen 2020	38
Bijlage 2 – Subsidieplafonds 2020.....	40

1. Inleiding

In deze perspectiefnota staan de ontwikkelingen die we als gemeente op ons af zien komen – én die we zelf in gang willen zetten – centraal, vergezeld van de eventuele financiële consequenties. De perspectiefnota geeft daarmee richting aan de programmabegroting voor de periode 2020 t/m 2023. Als politiek-bestuurlijk kader hebben wij ons met name gebaseerd op de strategische raadsagenda en het collegeprogramma met de bijbehorende uitdagingen:

- uitdaging 1: Voorkomen staat voorop
- uitdaging 2: Werk maken van werk
- uitdaging 3: De kracht van innovatie benutten
- uitdaging 4: Noordoostpolder aantrekkelijker maken
- uitdaging 5: Samen een vitaal buitengebied creëren
- uitdaging 6: Mobiliteit en bereikbaarheid verbeteren
- uitdaging 7: Anders denken, anders doen

We maken een onderscheid tussen het *strategisch* perspectief – een globale en integrale visie op de toekomst vanuit het gezichtspunt van Noordoostpolder als micro-samenleving – en het *tactisch en operationeel* perspectief, waarbij we een meer concrete blik werpen op de komende jaren. Die concrete blik is nodig om de verbinding te leggen tussen deze perspectiefnota en de programmabegroting 2020-2023.

We hanteren de volgende hoofdstukvolgorde: in hoofdstuk 2 beschrijven we onze financiële startpositie. Waar bevinden we ons als gemeente? Wat is de actuele stand van de gemeentefinanciën? In hoofdstuk 3 staat het strategisch perspectief voor de programmaperiode (en daarna) centraal.

In hoofdstuk 4 gaan we nader in op het *tactisch en operationeel* perspectief en bekijken we de te verwachten ontwikkelingen en risico's op programmaniveau. Ook geven we, voor zover nodig, een vertaling naar de programmabegroting en de reserves: wat zijn de gevolgen van de acties die we ondernemen naar aanleiding van de ontwikkelingen, in geld uitgedrukt? Ten slotte volgt in hoofdstuk 5 een samenvatting van de financiële effecten van deze perspectiefnota.

De hoofdstukken kunnen ook in een andere volgorde worden gelezen. U kunt beginnen met het algemene strategisch perspectief in hoofdstuk 3, en vervolgens de concrete consequenties van die ontwikkelingen nalezen in hoofdstuk 4. Daarna kunt u in hoofdstuk 2 nagaan welke financiële dekking er is voor de acties die we willen ondernemen naar aanleiding van de ontwikkelingen.

De begrotingsrichtlijnen 2020 staan in bijlage 1 en de subsidieplafonds 2020 in bijlage 2.

2. Financiële startpositie

Algemeen

De financiële vertrekpunten voor de perspectiefnota zijn de programmabegroting 2019 en de meerjarenraming 2020-2022. De gemeenteraad heeft beide stukken in het najaar van 2018 vastgesteld.

Omschrijving	2019	2020	2021	2022
Begrotingsresultaat 2019 - 2022	€ 657.570 (positief)	€ 1.398.787 (positief)	€ 484.052 (positief)	€ 1.002.251 (positief)

De wereld staat niet stil: sinds de vaststelling van de programmabegroting is een halfjaar verstreken. Er zijn nieuwe ontwikkelingen en punten van aandacht die van invloed zijn op de beschikbare structurele ruimte.

Middelen beschikbaar houden voor InterBestuurlijk Programma (IBP)

Nederland staat de komende tijd voor een aantal uitdagingen, zoals de transitie naar duurzame energie, het tegengaan van eenzaamheid en het terugdringen van het aantal mensen met problematische schulden (zie hoofdstuk 3 voor alle opgaven). Opgaven die zich niet beperken tot de grenzen van een gemeente of regio. Het vorig jaar gestarte IBP is er juist voor deze opgaven.

Het Rijk heeft middelen beschikbaar gesteld om als betrokken overheden gezamenlijk aan deze opgaven te werken. Voor een aantal van de gezamenlijke opgaven is in zogenaamde *enveloppen* of andere intensiveringen voorzien in het regeerakkoord. Ook gemeenten, provincies en waterschappen moeten hun steentje bijdragen. (In inhoudelijke zin komt de relatie met het IBP aan de orde in hoofdstukken drie en vier.)

De structurele financiële ruimte 'onder aan de streep', waarvan sprake is in de meerjarenraming 2020-2022 (zie: de positieve ruimte in de tabel hierboven), zou o.a. voor het IBP kunnen worden ingezet. Er zijn echter meerdere zaken die effect hebben op deze ruimte. We gaan hier kort op in.

Meerdere zaken van buitenaf zijn van invloed op de beschikbare ruimte (dit betreft de periode tot aan het verschijnen van de meicirculaire)

Er zijn factoren die de financiële structurele ruimte vergroten. Maar andere factoren verkleinen die ruimte juist weer – we noemen hier bijvoorbeeld het zogenaamde BCF-plafond:

- *Ruimte onder BCF-plafond neemt verder af*
Het Btw-compensatiefonds (BCF) is een fonds waaruit decentrale overheden de betaalde belasting over de toegevoegde waarde – de btw dus – onder bepaalde voorwaarden kunnen terugvragen. Het BCF heeft een bovengrens, dit noemen we het 'BCF-plafond'. De ruimte onder dit BCF-plafond neemt naar verwachting steeds verder af in de komende jaren. Mogelijk zijn de declaraties van de decentrale overheden in de toekomst *hoger* dan het plafond. In dat geval wordt de overschrijding van het BCF-plafond gekort op de algemene uitkering.

Er zijn dus factoren met een positief effect en factoren met een negatief effect op onze middelen. Als men van deze effecten *het saldo* neemt, is het gevolg voor Noordoostpolder dat de uitgangssituatie verandert en er minder financiële ruimte is.

Zonder te veel vooruit te lopen op hoofdstuk 5, waarin een samenvatting wordt gegeven van de financiële effecten van de ontwikkelingen, kansen en bedreigingen in deze perspectiefnota, zien we dat de ontwikkelingen in de programma's de beschikbare ruimte verder *verkleinen*. (Om een voorbeeld te noemen: het ziet er naar uit dat meerdere gemeenschappelijke regelingen vanaf 2020 een hogere financiële bijdrage vragen van gemeente Noordoostpolder dan in voorgaande jaren; in de betreffende programma's komen we hierop terug.) En dat terwijl gemeente Noordoostpolder, zoals eerder vermeld, juist positieve budgettaire ruimte nodig heeft om bijvoorbeeld een bijdrage te leveren aan de maatschappelijke opgaven in het kader van het IBP.

De meicirculaire die recent is verschenen lost dit probleem niet op.

Verschijnen meicirculaire 2019 en de effecten ervan

De meicirculaire verschijnt jaarlijks op de website van het Ministerie van binnenlandse zaken en koninkrijksrelaties. Hierin staat de omvang en de verdeling van de algemene uitkering uit het gemeentefonds. De circulaire levert ons belangrijke input voor de komende programmabegroting en meerjarenraming. Ook is zij de basis voor de perspectiefnota.

De meicirculaire 2019 is begin juni verschenen. Daarmee hebben we een beeld van de structurele ruimte (of het gebrek daaraan) voor onze ambities en mogelijk ook voor de maatschappelijke opgaven in het IBP¹.

Zoals gezegd is er sinds de vaststelling van de programmabegroting een halfjaar verstreken. In onderstaande tabel wordt een integraal beeld van de uitgangssituatie weergegeven in de programmaperiode, inclusief de ontwikkelingen die zich in de loop van 2019 tot nu toe hebben voorgedaan en dus ook inclusief de effecten van de meicirculaire.

	<u>2020</u>	<u>2021</u>	<u>2022</u>	<u>2023</u>
Programmabegroting 2019-2022 (meerjarenschijven)	€ 1.398.787	€ 484.052	€ 1.002.251	€ 1.642.706
Budgettaire aanpassingen, inclusief effecten meicirculaire	€ -348.360	€ 379.116	€ -941.872	€ -953.284
<i>Uitgangssituatie PN 2020-2023</i>	€ 1.050.427	€ 863.168	€ 60.379	€ 689.422

¹ De opgaven in het IBP hoeven overigens niet per definitie structureel middelenbeslag in te houden. Het kan zijn dat juist *incidentele* middelen benodigd zijn om ontwikkelingen in de maatschappelijke opgaven van het IBP op gang te helpen.

3. Strategisch perspectief

3.1 Inleiding

In het strategisch perspectief nemen we de ontwikkelingen in ogenschouw die onze lokale omgeving *kunnen* gaan beïnvloeden. Deze ontwikkelingen zijn medebepalend voor onze aandacht en inzet in de komende programmaperiode. Dit betekent overigens niet dat elke ontwikkeling ook leidt tot verandering van, of aanvulling op, onze aanpak in de programma's (hoofdstuk 4). De meeste ontwikkelingen worden opgevangen in het bestaande beleid. Het strategisch perspectief valt uiteen in een aantal gezichtspunten van waaruit we naar gemeente Noordoostpolder en haar omgeving kijken.

3.2 Internationaal perspectief

De internationale wereld is er de afgelopen jaren niet stabiel op geworden. In het Midden-Oosten is het (wederom) onrustig, de VS neemt een protectionistische houding aan met als reactie dat andere landen – denk aan China – tegenmaatregelen nemen, en de economische malaise houdt in een aantal Zuid-Amerikaanse landen aan. Binnen de EU zijn er de effecten die de BREXIT met zich meebrengt. En mondiale uitdagingen zoals klimaatverandering, wereldvoedseltekort en milieuvervuiling, blijven onveranderd groot.

3.3 Nationaal perspectief

Belangrijk onderwerp voor de komende jaren op *nationaal* niveau is voor gemeenten de uitwerking van de overeenkomst die het Rijk en de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) hebben gesloten met het IBP: een gezamenlijke bestuurlijke aanpak die past bij de aanpak van tien maatschappelijke opgaven voor de komende jaren:

	Opgave
Fysiek	1. Samen aan de slag voor het klimaat
	2. Toekomstbestendig wonen
	3. Regionale economie als versneller
	4. Naar een vitaal platteland
Sociaal	5. Merkbaar beter in het sociaal domein
	6. Nederland en migrant goed voorbereid
	7. Problematische schulden voorkomen en oplossen
Overkoepelend	8. Goed openbaar bestuur in een veranderende samenleving
	9. Passende financiële verhoudingen
	10. Overkoepelende thema's

Tussen deze opgaven bestaan allerlei dwarsverbanden. Zo is er bijvoorbeeld een overlap tussen 'samen aan de slag voor het klimaat' en 'toekomstbestendig wonen' op het gebied van

een duurzame bebouwde omgeving. Opgave 6 'Nederland en migrant goed voorbereid' en opgave 5 'merkbaar beter in het sociaal domein' raken elkaar op het thema inburgering.

Het IBP is er alleen voor opgaven die niet tot de verantwoordelijkheid van één overheid kunnen worden gerekend en niet door één afzonderlijke bestuurslaag kunnen worden aangepakt. We vermeldden reeds dat het Rijk middelen beschikbaar stelt (waaronder het 'enveloppengeld') en dat het kabinet ervan uitgaat dat gemeenten ook zelf, vanuit de eigen middelen, een bijdrage zullen gaan leveren.

3.4 Demografisch perspectief

Bij de ontwikkeling van de uitkeringen die van het Rijk worden ontvangen spelen de demografische ontwikkelingen (inwoners, jongeren) een medebepalende rol.

Aantal inwoners is de komende jaren vrij stabiel

De komende jaren neemt het mogelijk nog enigszins toe. Voor de middellange en lange termijn lijkt er sprake te zijn van een lichte en geleidelijke krimp, al staat het moment waarop deze krimp inzet nog niet vast.

'Verre' toekomst is lastig te voorspellen vanwege onzekere variabelen

In Noordoostpolder is er merkbaar invloed 'van buitenaf'. De huidige woningmarkt is erg in beweging. Onduidelijk is hoe het grote woningtekort in de Randstad van invloed is op omliggende gebieden, zoals Noordoostpolder. We noemen hier ook de mogelijke nieuwkomers die deel gaan uitmaken van onze samenleving: als statushouder of als mede-Europeaan, werkzaam in Noordoostpolder.

Aantal huishoudens neemt toe tot ca. 2030

Er is namelijk sprake van *gezinsverduunning* (minder mensen in één huis), vooral als gevolg van vergrijzende huishoudens². Want Noordoostpolder 'ontgroent'. Dit is een landelijke ontwikkeling waarbij er minder jonge mensen zijn tegenover een grotere groep ouderen. Onze oudere inwoners zijn redelijk 'honkvast' en vertrekken meestal niet meer naar elders, waardoor de demografische druk de komende decennia ietwat toeneemt.

3.5 Perspectief woon- en leefklimaat

De rol van de gemeente verschilt per situatie

We sturen in de toekomst steeds meer op een samenhangend, coherent aanbod van maatschappelijke organisaties en zoeken naar aansluiting op de eigen kracht van inwoners. De rol van de gemeente kan daarbij zowel stimulerend en initiërend als regisserend zijn.

We geven ruimte aan maatschappelijke organisaties en inwoners om nieuwe vormen van samenwerking aan te gaan en nieuwe coalitievormen te onderzoeken, waarbij de inwoner steeds meer aan het stuur zit en bepaalt wat er gebeurt. Niet de gemeente, niet de markt, maar de kleine lokale gemeenschap, de wijk, de buurt is het speelveld waar actie plaatsvindt.

² Kinderen worden volwassen en gaan het huis uit. De ouders blijven achter, eerst samen, later alleen. Nieuwe gezinnen die zich vestigen zijn niet talrijk genoeg om tegenwicht te bieden aan deze huishoudensvergrijzing, waardoor het inwonertal op termijn iets zal krimpen.

Gemeentelijk vastgoed toekomstbestendig en (blijvend) ondersteunend aan de invulling van de maatschappelijke opgaven

Toekomstbestendig wonen en toekomstbestendigheid van ons maatschappelijk vastgoed is een punt dat nadrukkelijk de aandacht heeft. Het vastgestelde Voorzien in Vastgoed is de basis om de gemeentelijke eigendommen ook in de toekomst ondersteunend te kunnen laten zijn aan de invulling van de maatschappelijke opgaven, waaronder onderwijs, sport, recreatie, kunst en cultuur.

Investeren om Noordoostpolder nog aantrekkelijker te maken

Dit doen we door te investeren in goede scholen, wegen, groen, sport, ontspanning en cultuur. Van ons centrum maken we een gezellig, gevarieerd en eigen Stadshart. Voor recreanten en toeristen maken we het aantrekkelijker om een bezoek te brengen aan onze gemeente. De ontwikkeling van Emmeloord en de dorpen wordt gefaciliteerd en we bieden ruimte om verder te bouwen aan een prettige woon- en leefomgeving, bijvoorbeeld door openbare ruimte, woonwijken en bedrijventerreinen te transformeren en te herstructureren.

Noordoostpolder in 2030 energieneutraal

Deze ambitie ligt hoger dan de afspraken in het klimaatakkoord van Parijs. Daarin is afgesproken dat de energievoorziening in Nederland in 2050 helemaal duurzaam moet zijn. Dit betekent onder andere dat in Nederland ruim zeven miljoen huishoudens moeten stoppen met het gebruik van aardgas.

De grote uitdaging ligt in het 'aardgasloos maken' van de bestaande bouw

Een warmteplan dat de komende jaren wordt opgesteld biedt inzicht in de mogelijkheden om warmte duurzaam op te wekken. Vanuit de uitdagingen uit het collegeprogramma 'De kracht van innovatie benutten' en 'Samen een vitaal buitengebied creëren' en de gemeenschappelijke opgave die we hebben met het Rijk – in de vorm van 'Samen aan de slag voor het klimaat' – neemt Noordoostpolder samen met het Rijk deel aan een onderzoekspilot om in beeld te brengen wat ervoor nodig is om een deel van het dorp Nagele aardgasvrij te maken. De resultaten van deze 'proeftuin' worden gebruikt om te bezien hoe Noordoostpolder en Nederland gasloos de toekomst in kunnen gaan en wat de (on)haalbaarheid van de verschillende varianten is.

In Noordoostpolder worden nieuwbouwwijken niet langer voorzien van een gasnet.

Toenemende vraag verwacht van bijzondere doelgroepen naar geschikte 'extramurale woonvormen' met passende zorg en ondersteuning

Dit betekent dat de woonomgeving toegerust moet zijn voor een toenemend aantal kwetsbare bewoners. Deze woonomgeving moet zoveel mogelijk ingericht zijn om de zelfredzaamheid van de bewoners te optimaliseren, zodat zij zo lang mogelijk de regie over hun leven en leefomgeving kunnen behouden. Wij verwachten dat het beroep op passende ondersteuning toeneemt. Hier houden we als verantwoordelijke partij rekening mee.

3.6 Economisch perspectief

Volgens de laatste verwachtingen zal het aantal banen de komende jaren blijven stijgen en zal de economie door blijven groeien, al vlakt die groei – zo lijkt het – wel af. De geschetste mondiale en nationale ontwikkelingen hebben ook invloed op de groei van de lokale economie en de begroting van gemeente Noordoostpolder.

De economie in Noordoostpolder wordt gekleurd door drie opvallende sectoren: agrofood, maakindustrie (vooral metaal en machinebouw) en hightech.

Agrofood: verschuiving van productie- naar kenniswerk

Noordoostpolder is een bedrijvig gebied. Van oorsprong ontstaan op de tekentafel, als graanschuur voor Nederland. Ook in de programmaperiode is de agrarische sector van groot belang voor de economie van Noordoostpolder. Vanuit ons gebied vinden aardappelen, uien, bloembollen en wortelen hun weg over de hele wereld.

De agrarische sector blijft werkgelegenheid bieden, maar die verschuift steeds meer van productie naar kenniswerk. Met name in de glastuinbouw is dat effect al zichtbaar. *Smart farming* en robotisering zullen dat effect versterken.

Kennis wordt daarmee steeds meer een product, niet de aardappelen en de uien zelf. Het vijf jaar geleden opgerichte Agrofoodcluster speelt een belangrijke rol in de kennisuitwisseling en het innovatieve vermogen van de agrarische sector. Binnen deze koepel worden kennis en contacten uitgewisseld tussen bedrijfsleven, onderwijs en overheid.

Sector maakindustrie neemt in belang toe

De sector neemt in belang toe, als werkgever en als aanjager van innovatie. Automatisering en robotisering hebben hierbij grote invloed, de arbeid verschuift van handwerk naar programmeurs.

Binnen de maakindustrie ontwikkelt metaal en machinebouw zich steeds verder door, binnen en buiten de agrofoodsector. Zo zijn er in Noordoostpolder hightech machinebouwers gevestigd die vaak zijn ontstaan uit de vroegere landbouwmechanisatiebedrijven.

Hightech en composieten hebben aantrekkingskracht voor nieuwe bedrijven en nieuw personeel

In Noordoostpolder is een bijzondere clustering van innovatieve bedrijven en kennisinstellingen te vinden. Deze bedrijven bevinden zich vooral rond het Nationaal Lucht- en Ruimtevaartlaboratorium (NLR) en de Duits-Nederlandse Windtunnels (DNW) bij Marknesse.

De bedrijven houden zich bezig met technologische innovaties op het gebied van ruimtevaart, luchtvaart, sensor, composiet, robots en *remote sensing*.

In 2015 openden Fokker en NLR een fabriek voor de vervaardiging van composiet vliegtuigonderdelen. Andere hightech bedrijven die composieten ontwikkelen, kunnen hier terecht om deze materialen te laten testen en de productie te automatiseren. In deze fabriek staat een van de grootste gerobotiseerde vlechtmachines voor composietvezels van Europa.

Dit hightech cluster heeft aantrekkingskracht op nieuwe bedrijven én nieuw personeel.

De overheid, kennisinstellingen en ondernemers zetten zich samen in om bij NLR een Nationaal Testcentrum voor Mobiliteit en Infrastructuur (MITC) te vestigen, met de Rijksdienst voor wegverkeer als belangrijke drager. We komen hier nog op terug in paragraaf 4.4.1 van deze perspectiefnota.

Andere sectoren bieden ook veel werkgelegenheid

Naast deze drie sterke sectoren bieden de dienstensector, logistiek, zorg en welzijn en toerisme en recreatie veel werkgelegenheid.

De dienstensector in Noordoostpolder profiteert van sterke, stabiele sectoren, met name van de maakbedrijven en agrofood, maar is tevens gevoelig voor conjunctuur. Ook de logistieke ondernemers zijn sterk afhankelijk van de agrarische sector. Opdrachtgevers vragen steeds meer flexibiliteit en snelheid, terwijl het vervoer over de weg duurder wordt.

De sectoren zorg en welzijn en recreatie en toerisme groeien, zowel landelijk als in Noordoostpolder. De sector zorg en welzijn heeft hierbij te maken met personeelstekorten en technologische ontwikkelingen. Ook voor de ICT- en logistiek-sector geldt dat goed personeel steeds lastiger te vinden is.

Eigen bedrijfsleven van groot belang

Noordoostpolder heeft een sterke, eigen markt. Meer dan 90% van alle nieuwe vestigende bedrijven betreft starters uit Noordoostpolder of bedrijven die hier al een (andere) vestiging hebben. Voor locaties met een meer bovenlokaal, regulier profiel, zoals De Munt in Emmeloord, is de aantrekkingskracht voor bedrijven van buiten Noordelijk Flevoland goed zichtbaar.

Niet alleen hebben bedrijven een sterke lokale binding, ook de uitgifte van nieuwe bedrijfsgrond is de laatste jaren vooral afkomstig van uitbreiding en/of verplaatsing van al bestaande bedrijven. Ongeveer een kwart van de uitgifte is aan nieuwe vestigingen, vaak opgericht door lokale ondernemers. De positieve dynamiek in Noordoostpolder is heel autonoom, de concurrentie met andere plekken is beperkt.

Noordoostpolder (inter)nationaal en regionaal georiënteerd

Ondanks de sterke lokale binding van bedrijven in Noordoostpolder, is Noordoostpolder geen eiland. Veel van de bedrijven in Noordoostpolder zijn sterk internationaal georiënteerd: zij bewegen zich op de internationale markt. Onze inwoners zijn vooral regionaal georiënteerd: zij werken buiten de gemeente, gebruiken voorzieningen in andere plaatsen en volgen buiten Noordoostpolder een vervolgopleiding (inwoners van Noordoostpolder richten zich nadrukkelijk op Zwolle).

4. Tactisch en operationeel perspectief

4.1 Inleiding

Voor de programma's gebruiken we de volgende indeling:

- Politiek-bestuurlijk raamwerk
- Ontwikkelingen
- De te verwachten financiële consequenties
- Belangrijke risico's³

In deze perspectiefnota zijn ook de zogenaamde subsidieplafonds ter vaststelling toegevoegd. Deze worden niet bij elk afzonderlijk programma separaat vermeld maar komen gebundeld in de bijlage terug.

4.2 Programma 1 Fysieke leefomgeving

Politiek-bestuurlijk raamwerk

Alles wat bestaat, verandert. De samenleving verandert, het klimaat verandert, de openbare ruimte verandert. Soms door natuurlijke processen zoals slijtage en soms door nieuwe inzichten of mogelijkheden. Denk aan technische ontwikkelingen of nieuwe wensen van bewoners, waarop je als gemeente moet reageren. Nieuwe ontwikkelingen kunnen ook kansen bieden om doelen te realiseren die tot nog toe niet haalbaar waren. In dit programma is weergegeven wat de veranderingen in de fysieke leefomgeving kunnen betekenen voor de begroting en meerjarenraming.

Ontwikkelingen

4.2.1 Omgevingswet

De Omgevingswet treedt (volgens planning van het Rijk) in 2021 in werking. In Noordoostpolder is gekozen voor een programmatische aanpak, gericht op het betrekken van de raad, de ambtelijke organisatie en de samenleving, die uiteindelijk moet leiden tot een tijdige implementatie van de wet, passend bij de wensen uit de samenleving en de politiek.

De omgevingswet is ingegeven vanuit een viertal verbeterdoelen:

1. Het omgevingsrecht moet inzichtelijk, voorspelbaar en gemakkelijk in het gebruik zijn.
2. De leefomgeving moet op een samenhangende manier centraal staan in beleid, besluitvorming en regelgeving.
3. Een actieve en flexibele aanpak moet overheden meer afwegingsruimte bieden om doelen voor de leefomgeving te bereiken.
4. Besluitvorming over projecten in de leefomgeving moet sneller en beter.

De doelen van de wet sluiten goed aan bij de ontwikkeling die onze gemeente doormaakt: ze bieden namelijk zowel inhoudelijk als procesmatig mogelijkheden om *passend te organiseren*. Om richting te geven aan de lokale afwegingsruimte zijn in samenspraak met de samenleving, de politiek en de ambtelijke organisatie leidende principes ontwikkeld. Deze principes zijn:

³ Let op: zaken die binnen aanvaardbare grenzen onderdeel vormen van het normale bedrijfsrisico van gemeente Noordoostpolder worden buiten beeld gelaten.

1. Maatwerk
2. Dynamisch
3. Vertrouwen
4. Belangenafweging

4.2.2 Wonen

De woningmarkt is in beweging en moeilijk te voorspellen. Woonwensen veranderen en worden diverser. We willen met de nieuwe Woonvisie beter inspelen op veranderingen op de woningmarkt⁴.

4.2.3 Duurzaamheid en klimaatverandering

Gemeente Noordoostpolder heeft een ambitieuze doelstelling als het gaat om de energietransitie. In 2030 willen wij energieneutraal zijn en in 2050 fossielvrij. Die keuze maakten wij in onze *Visienota Noordoostpolder Energieneutraal*. En wij spraken het nog eens uit in het collegeprogramma. Daar maken wij dus werk van in de programmaperiode 2020-2023. 'Gemeente energieneutraal in 2030' is ambitieuzer dan de rijksdoelstellingen voorschrijven. Daarnaast komt er een aantal wettelijke taken op de gemeente af zoals het opstellen van de Transitievisie Warmte en het opstellen van de Regionale Energiestrategie.

Ook de gevolgen van de klimaatverandering vragen actieve inzet van ons in de komende jaren. De kans op wateroverlast, hitte, droogte en overstromingen neemt toe. Wij moeten onze leefomgeving op tijd aanpassen.

Wij moeten uiterlijk in 2021 een Transitievisie Warmte hebben

Dit staat in het klimaatakkoord. In de visie wordt een tijdspad vastgelegd wanneer wijken worden verduurzaamd en van het aardgas afgaan. Dit betekent dat gemeenten grootschalig en planmatig aan de slag gaan met de verduurzaming en het aardgasvrij maken van de gebouwde omgeving. In deze enorme transitie, waarin uiteindelijk landelijk ca. 8 miljoen gebouwen geen aardgas meer gebruiken, geïsoleerd worden én voorzien worden van duurzame energie, krijgt de gemeente de regierol.

Voor de Transitievisie Warmte is grondig onderzoek nodig

Het gaat om onderzoek naar wat veranderen moet in Noordoostpolder – en wat nodig is om de afstand tussen feitelijke en wenselijke situatie te overbruggen –, ter onderbouwing van deze Transitievisie Warmte.

Voor zowel 2020 als 2021 is € 100.000 nodig

De middelen zijn nodig voor het onderzoek. In de Transitievisie Warmte komt te staan wat de alternatieven voor aardgas zijn in onze gemeente. Daarnaast moet worden aangegeven welke wijken aardgasvrij gemaakt gaan worden en op welke manier.

In paragraaf 4.6 komen we terug op de uitkomsten van het onderzoek en het overbruggen van de afstand tussen de Ist- en de Soll-situatie.

De OFGV helpt ons bij het uitvoeren van taken op milieugebied

Bedrijven en instellingen moeten voldoen aan milieuregels. De Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek (OFGV) behandelt de aanvragen en meldingen die zij daarvoor doen,

⁴ Duidelijk is dat het 'in beweging brengen' van senioren in die visie essentieel is.

namens de gemeente. Vanaf 2019 worden meer taken door de OFGV uitgevoerd. Dat is wettelijk bepaald.

Voor structureel hogere kosten van de OFGV is € 20.000 extra per jaar nodig

De structureel hogere kosten worden veroorzaakt door een formatie-uitbreiding voor arbeidsmarktcommunicatie en het verhogen van het reiskostenbudget.

4.2.4 Veilig en bereikbaar

Wij willen dat de Noordoostpolder goed bereikbaar is. En dat de mobiliteit verbetert en het verkeer veilig is. Dit staat in het collegeprogramma. In de komende jaren willen wij de kansen benutten van de grote ontwikkelingen om ons heen. Denk aan de ontwikkeling van Lelystad Airport en de N50. Maar ook aan de technische mogelijkheden om de verkeersdoorstroming te verbeteren. En de wensen van onze bewoners om Emmeloord en de dorpen veilig en bereikbaar te houden.

Wij werken aan veilige wegen met vlotte doorstroming

Het verkeer veilig maken én veilig houden is een blijvende uitdaging. Verkeer en verkeersstromen veranderen continu, bijvoorbeeld door nieuwe technieken en steeds andere bestemmingen van verkeersdeelnemers. Tegelijk is de fysieke ruimte vaak beperkt en zijn de noodzakelijke investeringen groot. Het is dus een flinke puzzel waar wij ook in de komende jaren weer hard aan werken.

Wij anticiperen op Lelystad Airport en werken actief mee aan de verbreding van de N50 en aan hoogwaardig openbaar vervoer (HOV)

De verbinding met onze omgeving is belangrijk. Bereikbaarheid is cruciaal voor de economische vitaliteit van ons gebied. En tegelijk willen wij negatieve effecten op tijd opvangen of beïnvloeden. Daarom anticiperen wij op Lelystad Airport en werken we actief mee aan de verbreding van de N50 en aan HOV.

Zo doet gemeente Noordoostpolder mee aan *de lobby* voor verbreding van de N50 en HOV:

- De lobby richt zich op een veilige en vlotte N50, gericht op behoud van economische groei in de regio. Daarnaast positioneren we een verbrede N50 als alternatieve route naar het noorden vanuit de Regio Zwolle om de filedruk rondom Zwolle (denk aan de A28) te ontlasten. Voor de korte termijn ligt de focus op de aanrijdtijden van de ambulance naar het ziekenhuis in Zwolle.
- Op het gebied van HOV zal voor de Lelylijn door sleutelstakeholders een lobbyplan worden gemaakt. De inzet is om als gemeente daar ook aan bij te dragen en een bedrag in te zetten. Nadere besluitvorming hierover wordt voorbereid.

Wij nemen deel aan de Veiligheidsregio Flevoland

Veiligheidsregio Flevoland is er om de veiligheid van haar inwoners tijdens een ramp of crisis te vergroten. Veiligheidsregio Flevoland is een samenwerkingsverband van alle gemeenten in Flevoland, Politie, Brandweer Flevoland en de geneeskundige zorg. Daarnaast wordt samengewerkt met een groot aantal andere partners.

Voor de veiligheidsregio is structureel € 370.000 extra per jaar nodig

De jaarlijkse bijdrage aan de Veiligheidsregio Flevoland (VRF) wordt berekend aan de hand van een verdelingssystematiek waarin het aantal inwoners en hectaren bepalend is (verhouding: 70%/30%). In de zienswijze 2020-2023 van de voorlopige begroting van VRF is een verhoging van € 320.000 opgenomen. In principe kan VRF een hogere bijdrage vragen. We gaan voorzichtigheidshalve momenteel uit van een bedrag van ca. € 370.000. Maar ook dat bedrag kan te laag zijn geschat. We komen hier onder het kopje *Risico's* op terug.

4.2.5 Betere leefomgeving

Een aantrekkelijke fysieke leefomgeving is een omgeving waarin bewoners prettig wonen, werken en recreëren. Daarom verbeteren wij de gebieden zodra de kans zich voordoet. Dat doen wij niet alleen zelf, maar ook bewoners of ondernemers nemen hiervoor het initiatief. Waar nodig helpen wij hen.

Wij verbeteren de fysieke leefomgeving als dat kan

Zo nu en dan doet de kans zich voor om een straat of gebied helemaal opnieuw in te richten. Bijvoorbeeld door het aantal parkeerplaatsen aan te passen aan de normen en/of omgeving. Of door lichtmasten te verplaatsen of door de straat breder of smaller te maken.

Wij helpen onze bewoners, organisaties en ondernemers die hun omgeving verbeteren

Zij zien kansen om de leefbaarheid van hun dorp of wijk te verbeteren. Bijvoorbeeld door hun dorpsvisies uit te voeren. Wij helpen hen daar graag bij.

- *Bewonersinitiatieven goed geregeld*
Gerealiseerde bewonersinitiatieven moeten natuurlijk wel goed worden beheerd. Dit vraagt om goede afspraken. Bewoners doen dat zelf, maar als gemeente houden wij altijd verantwoordelijkheden. Denk aan veiligheidskeuringen van voorzieningen in de openbare ruimte. Voor die kosten hebben wij onze verantwoordelijkheid genomen in het collegeprogramma.
- *Leader & POP4: nieuwe subsidieperiode voor leefbaarheid in het landelijk gebied*
Vanaf 2021 start de nieuwe Europese programmaperiode voor subsidies voor leefbaarheid van het landelijk gebied. Denk aan subsidies zoals *Leader*. In Noordoostpolder wordt altijd goed gebruik gemaakt van deze subsidies. Het helpt bijvoorbeeld dorpsbelangen om grote plannen uit te voeren. Bijvoorbeeld voor de aanleg van een speeltuin of wandelpad. Of voor de bouw van een MFC. Dit werkt vooral goed omdat het plannen ván en vóór hen zijn.

Bij Leader hoort cofinanciering

Ook in de nieuwe periode willen wij onze dorpen, wijken, organisaties en ondernemers weer ondersteunen bij het uitvoeren van deze plannen. Dat lukt als wij daar in 2021 weer klaar voor zijn. De lopende Leaderperiode duurt t/m 2020. Dit jaar en in 2020 bereiden wij ons daarom voor op de nieuwe subsidieperiode. Ook door een budget voor cofinanciering te regelen.

Het voorstel is: € 750.000 in de LEADER-reserve

In de lopende periode (2014 t/m 2020) hebben wij een budget van € 650.000. En dat wordt waarschijnlijk ook wel ongeveer besteed. De volgende periode zal waarschijnlijk van 2021 t/m 2027 lopen. Verspreid over die periode is het bedrag voor de cofinanciering dan nodig. Op het moment van subsidieverlening moet er zekerheid zijn dat het budget er is, maar de uitbetaling volgt vaak pas later. Daarom stellen wij voor om het geld in een reserve onder te brengen. Dat is in voorgaande Leaderperiodes ook gebeurd.

Wij houden het landelijk gebied vitaal

Vrijkomende erven, bodemdaling en duurzame energie veranderen het gebruik van het landelijk gebied. Het zijn ontwikkelingen die vragen om ruimte voor nieuwe activiteiten. Die ruimte zoeken wij graag. Tegelijk houden wij oog voor de bijzondere kenmerken van ons

buitengebied. In de komende jaren zoeken wij samen met de erfeigenaren en andere betrokkenen naar goede oplossingen voor:

- vrijkomende agrarische erven;
- gebieden waar bodemdaling en vernatting speelt;
- productie van duurzame energie;
- schaalvergroting;
- infrastructuur.

4.2.6 Beheer openbare ruimte

Wij houden de openbare ruimte veilig en bruikbaar. Noordoostpolder heeft veel vierkante meters openbare ruimte. En de openbare ruimte bestaat uit veel onderdelen. Wegen, groen en water en ook installaties en voorzieningen. Bovendien zijn er veel gebruikers van de openbare ruimte. Ieder met zijn eigen wensen en verwachtingen. Daarom is het een flinke klus om alles veilig en bruikbaar te houden.

Wij houden de openbare ruimte heel, schoon en veilig

Wat goed is, moet goed blijven. Maar dat gaat niet vanzelf. Er is onderhoud nodig. Soms veranderen de regels of technieken en moeten wij onze aanpak daarop aanpassen. Of er gebeuren onvoorziene dingen. Ook in de komende jaren vraagt dit soort veranderingen extra inspanningen van ons beheer.

Het groenonderhoud kost structureel € 160.000 per jaar meer dan geraamd

Het prestatiecontract 'groenonderhoud' met Concern voor Werk is geactualiseerd en opnieuw aanbesteed. Deze inschrijving ligt aanmerkelijk hoger dan in 2018: € 160.000 per jaar. Naast de aanscherping van de kwaliteitseisen in het contract wordt de prijsstijging vooral veroorzaakt door:

- Een langer groeiseizoen dat loopt van begin maart t/m begin december. Het groeiseizoen is door de klimaatverandering een maand langer dan voorheen. Hier is de afgelopen jaren onvoldoende rekening mee gehouden.
- Een prijsstijging van arbeid en onderaannemers. De kostprijzen zijn meer gestegen dan dat wij als inflatie hebben aangehouden.

4.2.7 Schaarse vergunningen en schaarse subsidies

Schaarse vergunningen zijn vergunningen waarvan het aantal beperkt is. Hierdoor kunnen er meer gegadigden zijn dan vergunningen. Bekende voorbeelden zijn standplaatsvergunningen en marktvergunningen. Voor subsidies geldt dat een subsidie schaars is als een subsidieplafond is vastgesteld. Jurisprudentie geeft aan dat bij het verlenen van een schaarse vergunning dan wel schaarse subsidies het gelijkheidsbeginsel geldt. Dat betekent dat een ieder de mogelijkheid moet krijgen hiervan gebruik te kunnen maken.

Wij doen een inventariserend onderzoek naar schaarse vergunningen en schaarse subsidies

Zo kunnen we kijken of wij actie moeten ondernemen.

Vertaling naar het financiële perspectief

Consequenties voor incidentele middelen

Programma 1 - incidenteel, reserve beleidsplan	2020	2021	2022	2023
Energietransitie / Transitievisie Warmte	€ -100.000	€ -100.000		

Programma 1 - incidenteel, algemene reserve GREX	2020	2021	2022	2023
Leader & POP4 - subsidieverstrekking leefbaarheid landelijk gebied (betreft onttrekking aan algemene reserve GREX) - periode 2021 t/m 2027		€ -375.000	€ -375.000	

Consequenties voor structurele middelen

Programma 1 - structureel	2020	2021	2022	2023
VRF	€ -370.000	€ -370.000	€ -370.000	€ -370.000
Omgevingsdienst	€ -20.000	€ -20.000	€ -20.000	€ -20.000
Groenvoorziening - kostenstijging vanuit contract	€ -160.000	€ -160.000	€ -160.000	€ -160.000

Risico's

Implementatie van de Omgevingswet brengt extra kosten met zich mee

De VNG heeft een financieel 'dialogmodel' opgesteld in verband met de implementatiekosten van de Omgevingswet. Incidentele implementatiekosten voor onze gemeente worden – voorsnog – op minimaal € 2.000.000 geschat. Daarnaast wordt voor de schatting van de structurele kosten een bandbreedte aangehouden van € 300.000 tot € 800.000. De uiteindelijke hoogte van de kosten is mede afhankelijk van hoe we de ambities vertalen. Er is binnen het project nadrukkelijk aandacht voor de lasten.

Voorts wordt nog het volgende als risico voorzien:

- het risico dat tot het laatste moment onduidelijkheid kan blijven bestaan en dat er vanuit het ministerie nog wijzigingen kunnen worden doorgevoerd;
- aanzienlijke belasting van de organisatie die, zonder tijdelijke inhuur van personeel, gevolgen zal hebben voor de ervaren werkdruk;
- het risico dat de implementatie wordt bemoeilijkt vanwege een tijdelijke krapte op de arbeidsmarkt – 'alle gemeenten vissen in dezelfde vijver';
- het risico dat we niet tijdig of onvoldoende zijn voorbereid op de implementatie van de Omgevingswet en de wettelijke eisen die aan de gemeente worden gesteld – dit is een klein risico maar de gevolgen zijn groot;
- geen tijdige cultuuromslag binnen de bestuursdienst en/of Omgevingsdienst.

Deze risico's beperken we met verschillende maatregelen:

- binnen het project worden de ontwikkelingen op het gebied van regelgeving en planning op rijksniveau nauwlettend in de gaten gehouden zodat geanticipeerd kan worden;
- de gevolgen van implementatie voor de organisatie en personeel worden in beeld gebracht;
- binnen het project wordt door 'spiegeling' nauwlettend in de gaten gehouden of de interne ontwikkelingen gelijke tred vertonen met die van andere gemeenten;
- we hebben gekozen voor een programmatische aanpak om de organisatie goed voor te bereiden op de implementatie;
- binnen het project is zeer veel aandacht voor een cultuuromslag, gerelateerd aan de doelstellingen van de wet maar ook aan de kaders die door de raad worden gesteld.

Incidenteel hogere kosten voor Omgevingsdienst mogelijk doorberekend aan deelnemers

De kosten voor OFGV vallen voor een periode van twee jaar incidenteel hoger uit. Dat wordt veroorzaakt door de voorbereiding op, en de implementatie van, de Omgevingswet. De Omgevingsdienst schat in dat hiervoor in de jaren 2020 en 2021, 20 à 50 uur per medewerker nodig is. Dit zou kunnen leiden tot hogere (al dan niet doorbelaste) kosten.

Keuze voor zwaardere variant Veiligheidsregio Flevoland brengt meer kosten met zich mee
De structurele kosten voor VRF zijn geraamd voor de zogenaamde 'light variant'. Bij een keuze voor een zwaardere variant vallen deze kosten hoger uit, oplopend tot € 600.000 à € 700.000.

Schaarse vergunningen en schaarse subsidies kunnen extra kosten met zich mee brengen
De gemeente doet een inventariserend onderzoek. Mogelijk is een verdiepend onderzoek nodig naar wat dit voor de gemeente betekent. Dit zorgt voor personele en financiële consequenties.

4.3 Programma 2 Sociale leefbaarheid

Politiek-bestuurlijk raamwerk

Noordoostpolder is een gemeente waar mensen prettig wonen, werken, leren, ontspannen en ontmoeten. Het aanbod en de kwaliteit van onze maatschappelijke accommodaties willen we op peil houden. We willen aansluiten bij wat inwoners nodig hebben om een sociale en vitale samenleving te kunnen blijven. In dit programma leest u hoe wij onze voorzieningen op peil houden en wat dat kan betekenen voor onze begroting en meerjarenraming.

Ontwikkelingen

4.3.1 Voorzien in Vastgoed

Het behouden van voorzieningen doen we in eerste instantie voor onze eigen inwoners. Daarnaast kunnen maatschappelijke accommodaties ook bijdragen aan het creëren van een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor nieuwe inwoners en bedrijven. En ze kunnen bezoekers naar onze polder trekken. Naast basisvoorzieningen zoals basisonderwijs, sport en ontmoeting in de dorpen en wijken, zijn dit ook voorzieningen die voor de gehele gemeente waardevol zijn, zoals het voortgezet onderwijs, zwembad en theater.

Wij zorgen voor goede accommodaties

In het uitvoeringsprogramma Voorzien in Vastgoed (VIV)⁵ zijn de uitgangspunten voor investeringen in ons maatschappelijk vastgoed vastgesteld. In dit programma is voor de komende tien jaar in beeld gebracht welke maatregelen zijn gepland voor de 127 gebouwen in eigendom van de gemeente.

4.3.2 Vitale en actieve samenleving

We willen dat onze inwoners vitaal blijven en elkaar ontmoeten in gedeelde vrijetijdsbesteding. Wij stimuleren daarom sport en culturele activiteiten en daarbij zorgen we voor goede accommodaties.

Wij stimuleren sport en bewegen

Sport en bewegen worden vaker als middel ingezet om maatschappelijke doelen te behalen. Wij zoeken aansluiting bij andere beleidsterreinen en zetten 'bewegen' in om maatschappelijke doelen zoals gezondheid, participatie en zelfredzaamheid te behalen. Denk aan 'Jongeren op gezond gewicht' (JOGG), maar ook voor ouderen hebben we specifiek aandacht. We stimuleren sport- en beweeginitiatieven in de openbare ruimte (zoals wandelgroepen voor ouderen).

We zien een terugloop in de deelname aan traditionele georganiseerde sporten

Dit komt onder andere door de ontgroening – een demografische ontwikkeling die we in hoofdstuk 3 reeds noemden –, maar we zien ook een groei van individuele en ongeorganiseerde sporten. Tegelijkertijd merken we dat de verenigingen hier goed mee omgaan en onderling vergaande samenwerkingen aangaan. Wij zijn bereid bij te dragen in de vorm van kennis en adviseurs als hier vanuit de verenigingen behoefte aan is.

We blijven de ontwikkelingen op sportgebied goed volgen

Als eigenaar en beheerder van de buitensportaccommodaties is het voor de gemeente belangrijk deze ontwikkelingen te volgen en bij onze meerjaren-onderhoudsplanung goede afwegingen in groot onderhoud te maken. Naast deze ontwikkeling zien we dat ook de

⁵ Programmaperiode: 2018-2029.

ontwikkelingen in het sociaal domein hun weerslag hebben op de sportsector. Wij stimuleren de kracht van sport en bewegen in het sociaal domein. Sport en bewegen is gezond. Het verlaagt de kans op aandoeningen, sociaal isolement en sociaal-emotionele klachten. De inzet van sport- en beweegprogramma's helpt bij ouderen aan het veilig en zelfstandig in eigen omgeving kunnen blijven wonen, waardoor intramurale zorg niet nodig is of uitgesteld wordt.

Wij investeren in bibliotheekwerk

De bibliotheek vervult belangrijke functies, zoals het bestrijden van laaggeletterdheid, het bevorderen van digitale vaardigheid, het voorkomen van taalachterstanden en het bevorderen van het leesplezier, in het bijzonder onder de schoolgaande jeugd.

Voor het behoud van functies en het mogelijk maken van innovatie is per 2020 € 50.000 per jaar nodig

Deze extra structurele subsidie is nodig omdat anders de dienstverlening achteruit loopt als gevolg van personele bezuinigingen. Onze bibliotheek maakt deel uit van FlevoMeer Bibliotheek. Wij zullen daarom afspraken met de bibliotheek maken om te bewerkstelligen dat deze extra lokale inzet ook gericht is op het behalen van *lokale* resultaten.

4.3.3 Goede kansen in het onderwijs

Ouders, onderwijs en gemeente zijn samen verantwoordelijk voor het goed ontwikkelen en het gezond en veilig opgroeien van alle kinderen in Noordoostpolder.

Wij verbinden jeugdhulp en onderwijs

Er zijn veel uiteenlopende redenen waarom kinderen (tijdelijk) niet meer naar school gaan en thuis komen te zitten. Thuisproblematiek, tekort aan personeel en mogelijkheden op school, bureaucratie en psychische of gedragsproblemen zijn slechts enkele voorbeelden. Deze kinderen hebben, voordat ze weer kunnen leren, extra hulp en steun nodig bij het (opnieuw) aanleren van basisvaardigheden. In de opvanggroep bieden een leerkracht en een jeugdhulpmedewerker maatwerk aan vier tot zes kinderen in het basisonderwijs en vier tot zes kinderen in het voortgezet onderwijs. De voorziening wordt bekostigd door onderwijs en gemeente. Kinderen die voldoen aan de criteria kunnen zonder beschikking terecht in de opvanggroep.

We investeren extra in leerplicht

De laatste jaren is het werk voor onze leerplichtambtenaren structureel toegenomen als gevolg van lange wachtlijsten binnen de jeugdhulpverlening, de komst van het passend onderwijs en steeds meer complexere problematiek bij gezinnen. Als er geen aanvullende formatie voor een leerplichtambtenaar bijkomt, heeft dit een dubbel effect: we kunnen niet langer preventief werken én we gaan terug naar een basistakenpakket voor de leerplichtambtenaren. Met als nadelige gevolgen:

1. het lage percentage voortijdig schoolverlaters, dat we nu als gemeente hebben, zal mogelijk weer toenemen;
2. een toename van jongeren in een uitkeringssituatie (Participatiewet) die weinig tot geen mogelijkheden hebben om überhaupt een baan te vinden zonder diploma's.

Voor het blijvend helpen van leerplichtigen is €75.000 per jaar nodig
Dit wordt ingezet voor extra formatie.

Vertaling naar het financiële perspectief

Consequenties voor structurele middelen

Programma 2 - structureel	2020	2021	2022	2023
Flevomeer Bibliotheek	€ -50.000	€ -50.000	€ -50.000	€ -50.000
Leerplicht - aanvullende inzet / menskracht	€ -75.000	€ -75.000	€ -75.000	€ -75.000

Risico's

Twee ontwikkelingen kunnen zorgen voor hogere kosten voor uitvoering van het VIV

- Prijsontwikkelingen in de bouw die ruim boven onze jaarlijkse indexatie zitten. In de laatste programmabegroting, die in het najaar van 2018 is vastgesteld, is er vanaf 2019 € 1.220.000 per jaar opgenomen voor de uitvoering van VIV. Dit bedrag wordt jaarlijks geïndexeerd.
- De eisen aan duurzaam bouwen leiden ook tot een verhoging van bouwbudgetten. Per 2020 gelden de BENG-normen (BENG = Bijna Energie Neutraal Gebouw) voor nieuwbouw.

In VIV is voorsnog rekening gehouden met een normbudget van € 1.800 per m². Voor projecten met een groot bouwvolume, wordt nu geadviseerd rekening te houden met minimaal een bedrag van € 2.000. Voor projecten met een kleiner bouwvolume ligt dit bedrag nog hoger. Wanneer we kijken naar het in het VIV opgenomen project VO-Campus met een bouwvolume van ongeveer 13.700 m² is dit meteen een minimaal verschil van rond de € 2.750.000. Dit kan niet in VIV opgevangen worden zonder maatregelen van fasering of het aanpassen van de plannen.

Afgesproken is dat na elke drie jaar het totale Uitvoeringsprogramma VIV opnieuw tegen het licht gehouden wordt en opnieuw doorberekend zal worden. In 2021 wordt duidelijk of er ingegrepen moet worden om voorgenomen investeringen uit VIV uit te voeren.

De geschetste ontwikkelingen worden nauwlettend gevolgd in de programmaperiode, mogelijk ook in samenhang met het niet-beklemde deel van de algemene reserve GREX. In paragraaf 4.6 komen we hierop terug.

4.4 Programma 3 Economische ontwikkeling

Politiek-bestuurlijk raamwerk

Werken en ondernemen zorgen voor ontwikkeling. Ontwikkeling van de Noordoostpolder als geheel, maar ook voor mensen individueel. Ondernemers brengen innovatie en werkgelegenheid. Dat geeft kansen voor ons gebied en voor onze bewoners. In dit programma leest u hoe wij ondernemers en werkgelegenheid stimuleren. En wat dat betekent voor de begroting en meerjarenraming.

Ontwikkelingen

4.4.1 Ondernemen en werken

Wij bieden ruimte aan groei, ondernemerschap en innovatie. Dat is een kracht die wij verder uitbreiden. Door goede voorwaarden te creëren voor economische ontwikkelingen. En ook door de verbinding tussen het bedrijfsleven en het onderwijs. Dat kunnen we niet alleen, dat doen we samen met onze partners. Een sterk economisch klimaat is gebaat bij een goede aansluiting van onderwijs en arbeidsmarkt.

Wij werken aan de arbeidsmarkt van de toekomst

De arbeidsmarkt is in ontwikkeling. Door automatisering en digitalisering, maar ook omdat er minder jongeren op de arbeidsmarkt komen. Werkgevers in Noordoostpolder komen steeds lastiger aan goede arbeidskrachten. Voor een goed draaiende economie is een gezonde arbeidsmarkt van belang. Hoe zorgen wij dat personeel meegroeit met de veranderende arbeidsmarkt? Wat kunnen wij doen om jongeren in de gemeente te houden en passend werk te bieden? Wij willen bedrijven en inwoners ondersteunen om klaar te zijn voor de toekomst.

Binnen Regio Zwolle wordt een brede Human Capital Agenda (HCA) uitgerold, met inbreng van ondernemers, onderwijsinstellingen, gemeenten en provincie Overijssel. Een van de onderdelen is een robuust Ontwikkelingsfonds. Als gemeente haken wij graag aan bij HCA. In de Regio Deal voor Noordelijk Flevoland zit ook een onderdeel Talentontwikkeling, specifiek voor het eerdergenoemde MITC. We benutten de kansen van beide agenda's.

Het is de bedoeling om de middelen voor HCA te onttrekken aan de in te stellen reserve sociaal-economische ontwikkeling. Zie verder: hoofdstuk 5 en de voorjaarsrapportage 2019.

Wij zetten in op een testcentrum voor Mobiliteit en Infrastructuur

De verplaatsing van RDW van Lelystad naar Marknesse biedt kansen voor het ontwikkelen van een breed testcentrum voor Mobiliteit en Infrastructuur, het MITC. MITC omvat het ontwikkelen en testen van nieuwe technologieën voordat deze toegepast mogen worden op de openbare weg en/of in de lucht. Provincie Flevoland heeft voor deze ontwikkeling een Regio Deal ingediend, gecombineerd met de verdere ontwikkeling van het Maritiem Cluster op Urk. Deze aanvraag voor een Regio Deal is geselecteerd. Nu wordt samen met het Rijk gewerkt aan de detaillering van de plannen. In alle gevallen gaat de Regio Deal uit van cofinanciering vanuit de regio. Afhankelijk van de verdere uitwerking is gemeentelijke cofinanciering nodig om de ambities waar te maken. Ook voor MITC is het de intentie om de benodigde middelen te onttrekken aan de in te stellen reserve sociaal-economische ontwikkeling.

Wij dragen bij aan de nieuwe koers van Regio Zwolle

Met een gezamenlijke agenda wordt in de Regio Zwolle de komende jaren focus aangebracht op vraagstukken rond de thema's 'Menselijk kapitaal', 'Leefomgeving', 'Bereikbaarheid' en 'Energie'. De basis voor de samenwerking blijft: 'Economie'.

De nieuwe agenda gaat uit van opgaven met concrete projecten. Daarbinnen kan elke gemeente zijn eigen keuze maken. Sommige thema's werken wij als gemeente zelf uit, binnen de provincie Flevoland of andere gremia en een aantal binnen Regio Zwolle. Deze aanpak betekent ruimte om aan te haken bij die thema's die bij onze eigen visie en strategie passen. De basis van de Regio blijft de bestuurlijke samenwerking en de samenwerking in de Economic Board Regio Zwolle, met vertegenwoordigers van onderwijs, ondernemers, instellingen en overheid.

Dankzij de deelname aan Regio Zwolle kunnen onze ondernemers en onderwijsinstellingen gebruik maken van de infrastructuur in deze sterke economische regio (gemeente Noordoostpolder maakt deel uit van het zogenaamde *daily urban system* regio Zwolle⁶). Dat betekent onder andere hulp bij innovaties, een sterkere lobby richting landelijke politiek en afstemming van het onderwijsaanbod. Kennispoort wordt gefinancierd vanuit de begroting van Regio Zwolle. Met ingang van 2020 maken agrarische innovatie-experts ook deel uit van Kennispoort. De verwachting is dat daarmee nog meer ondernemers uit Noordoostpolder kunnen worden geholpen om hun innovatie waar te maken.

Voor de nieuwe koers is structureel € 50.000 per jaar nodig

Voor de uitvoering van de nieuwe koers is een sterker programmabureau nodig, en meer werkbudget om nieuwe projecten op te starten. Daarom stijgt de bijdrage per gemeente, met ingang van 2020, van € 1,23 per inwoner naar € 2,30 per inwoner. De bijdrage wordt elk jaar geïndexeerd met 2%.

Wij blijven de kracht van Concern voor Werk inzetten

De GR IJsselmeergroep is een samenwerking tussen Lelystad, Urk en Noordoostpolder. De GR is opgericht voor de uitvoering van de Wet sociale werkvoorziening (Wsw) en fungeert als werkgever voor de Wsw (zie ook: programma 6). De feitelijke uitvoering is opgedragen aan de NV Concern voor Werk. Concern voor Werk zet haar infrastructuur ook in voor de brede doelgroep van de Participatiewet. Daar zijn twee redenen voor. De infrastructuur is geschikt om een grote groep mensen de juiste arbeidsvaardigheden aan te leren. Door de brede inzet worden de risico's van de Wsw beperkt. Zie hiervoor ook: de risicoparagraaf in programma 6.

Concern voor Werk wil doorontwikkelen naar een organisatie die een bredere doelgroep werkgelegenheid kan bieden⁷. Als gemeente staan wij positief tegenover deze plannen en denken wij mee over manieren om onze inwoners maximaal mee te laten doen in de nieuwe organisatie. In 2020 moet de nieuwe organisatievorm operationeel zijn en het reglement van de GR zijn aangepast aan de nieuwe situatie.

4.4.2 Het verhaal van de Noordoostpolder

In de afgelopen jaren hebben wij gericht werk gemaakt van gebiedspromotie onder de vlag 'Buitengewoon Noordoostpolder'. Wij willen dit nu een vervolg geven.

⁶ Ook streeft Noordoostpolder een krachtenbundeling van de gemeenten Dronten en Urk na (zo mogelijk nog breder, Flevoland-breed).

⁷ In dit verband wordt wel de term 'social firm' gebruikt, gericht op het bieden van duurzame oplossingen aan inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt.

Wij investeren in gebiedspromotie

In het collegeprogramma hebben wij aangegeven dat het tijd is voor de volgende stap in de gebiedspromotie: een breed programma voor gebiedspromotie en -marketing ('gebiedspromotie 2.0'). Er liggen kansen om Noordoostpolder beter op de kaart te zetten. Wij hebben een uniek verhaal te vertellen en mogelijkheden om plezierig te wonen, werken en recreëren. De aantrekkelijkheid van ons gebied dragen wij met één kernboodschap uit, toegesneden op de verschillende doelgroepen. Wij maken werk van het benutten van internationale kansen voor ons bedrijfsleven. Gebiedsmarketing vraagt om een langetermijnstrategie, een lange adem en een structuur waarbinnen de gebiedsmarketing tot zijn recht komt. Het effectief promoten kunnen wij niet alleen; daar hebben wij onze inwoners, ondernemers en instellingen bij nodig. Zo creëren wij een gezamenlijk eindproduct, dat breed uitgedragen wordt. Wat wij daarvoor gaan doen is: het uitvoeren van een associatieonderzoek; samen met partners formuleren van een visie + breed programma voor gebiedsmarketing; borging via het inrichten van een organisatiestructuur.

In de begroting is structureel budget opgenomen voor gebiedspromotie.

Vertaling naar het financiële perspectief

Consequenties voor structurele middelen

Programma 3 - structureel	2020	2021	2022	2023
Nieuwe koers regio Zwolle	€ -50.000	€ -50.000	€ -50.000	€ -50.000

4.5 Programma 4 Besturen en dienstverlening

Politiek-bestuurlijk raamwerk

Onze inwoners, ondernemers en samenwerkingspartners mogen van ons verwachten dat ze gehoord worden, mee mogen denken en mee mogen doen. Dat betekent een toekomst waarin we aanwezig zijn in de samenleving en oog hebben voor wat daar leeft. Inwoners en ondernemers verwachten ook steeds meer zaken digitaal met ons te kunnen doen. Dit vraagt om nieuwe vormen van werken en organiseren.

Ontwikkelingen

4.5.1 Besturen en dienstverlening

Wij stimuleren overheidsparticipatie

Steeds meer inwoners en ondernemers willen actief bijdragen aan de leefbaarheid in hun buurt, wijken of dorpen. Ze nemen het heft meer in eigen handen en komen met initiatieven om problemen en knelpunten op te lossen. Of met initiatieven waarbij ze het onderlinge contact verbeteren. Soms kunnen ze dat zelf, soms hebben ze de gemeente hier bij nodig. Als gemeente spelen we daar op in. We stimuleren initiatieven en waar mogelijk brengen we partijen en initiatieven bij elkaar. We ontwikkelen een platform voor overheidsparticipatie.

Het meer proactief informeren/betrekken helpt om betere plannen te maken en beslissingen te nemen

De samenleving is mondiger geworden. Door belanghebbenden vroegtijdig in het proces te betrekken, kunnen zij vooraf hun wensen, zorgen en ideeën kenbaar maken. De gemeente neemt dit mee bij haar beslissing. Zij heeft de verantwoordelijkheid om alle (maatschappelijke) belangen die met het vraagstuk gemoeid zijn af te wegen.

Wij maken (digitale) dienstverlening op eenvoudige en veilige manier mogelijk

Nederland digitaliseert in rap tempo. Een samenleving zonder internet is inmiddels ondenkbaar. Inwoners en ondernemers willen eenvoudig digitaal zaken met ons kunnen doen. Ze verwachten dat ze online de status van hun aanvragen kunnen inzien. We willen toegankelijke en begrijpelijke dienstverlening bieden vanuit het principe 'online waar het kan en persoonlijk waar het moet'. We maken gebruik van landelijke standaarden en gebruiken (nieuwe) technologische mogelijkheden.

- *Het blijvend ontwikkelen van onze dienstverlening vraagt structurele inzet*
We ontwikkelen onze dienstverlening via het programma Dienstverlening en digitalisering. Hiervoor zijn tot 2020 incidentele middelen beschikbaar. Echter, deze ontwikkeling stopt niet – het gaat eerder steeds sneller. Daar komt bij dat de samenleving van vandaag de dag op een andere manier communiceert – of wenst te communiceren – met de overheid, via andere communicatiemiddelen en mét wetgeving die gericht is op openheid en transparantie (AVG, WOO, WHO). Hier moet structureel aandacht voor zijn om zo onze dienstverlening door te ontwikkelen conform de wensen van onze inwoners en ondernemers.
- *Onze digitale infrastructuur moet toekomstproof zijn en blijven*
We beheren als gemeente een lokale 'eigen digitale infrastructuur'. Gezien de snelle digitale ontwikkelingen is het de vraag of we als gemeente in de toekomst dit nog zelf kunnen bijhouden. Dit wordt het komende jaar onderzocht, zodat onze koers hierin duidelijk is op het moment dat we grote vervangingsinvesteringen in onze digitale infrastructuur moeten doen.

- *Het verder ontwikkelen van datagedreven sturing*
We kunnen als gemeente beschikken over heel veel gegevens en informatie. Die informatie vormt de basis om kennis te verwerven en gefundeerde beslissingen te nemen ('datagedreven werken en sturen'). We gaan onderzoeken of en hoe we dit als gemeente kunnen ontwikkelen en inzetten.

Onze medewerkers zijn op de toekomst voorbereid

We willen dat onze medewerkers meebewegen met de naar buiten gerichte strategie van het bestuur, maar ook dat de organisatie gedragen en gestuurd wordt door de kunde, kennis en inzet van medewerkers. Het ontwikkelen van medewerkers draagt bij aan de realisatie hiervan. We hebben daarvoor een integraal model voor duurzame inzetbaarheid ontwikkeld. Duurzame inzetbaarheid heeft te maken met functioneren, ontwikkeling, steun en gezondheid, zowel mentaal als fysiek. Het model geeft de onderdelen en de samenhang daartussen aan die weergeven wat medewerkers nodig hebben (waar op ingezet moet worden) om duurzaam inzetbaar te blijven.

- *Ontwikkeling van medewerkers blijft belangrijk*
Onze medewerkers moeten tegenwoordig (soms) andere taken uitvoeren en andere werkwijzen toepassen. We zijn ons er in toenemende mate van bewust dat dit vraagt om andere competenties en vaardigheden. In het verlengde van onze strategische personeelsplanning is meer focus nodig op het ontwikkelen van (andere) competenties en talentontwikkeling. (Zie: vertaling naar het financiële perspectief.) Maar het is niet alleen een kwestie van 'mee blijven doen met nieuwe ontwikkelingen'. Er vindt een zogenaamde braindrain in onze organisatie plaats. Veel oudere medewerkers met kennis en kunde verlaten de organisatie de komende jaren. Hoe borg je dat kennis en kunde bewaard blijven? Daar dient de aandacht ook naar uit te gaan.
- *Een aantrekkelijke werkgever zijn en blijven*
Er is krapte op de arbeidsmarkt. Dat betekent voor de organisatie dat er naar verhouding meer medewerkers uitstromen. Het betekent ook dat het moeilijker wordt om medewerkers aan te trekken. We werken samen met andere gemeenten in Flevoland op het gebied van recruitment en zetten in op arbeidsmarktcommunicatie.
- *Voor het toekomstbestendig houden van de bestuursdienst is € 100.000 per jaar nodig*
Het voorstel is om het opleidingsbudget te verhogen van 2 naar 2,5% van de loonsom. Het opleidingsbudget wordt gebruikt voor:
 - Op de hoogte zijn van veranderende wet- en regelgeving.
 - Ontwikkelen van competenties en vaardigheden management en medewerkers; zorgen voor duurzame inzetbaarheid van medewerkers; voldoen aan certificeringseisen en verplichte (bij)scholing.

Met name het anticiperen op de veranderingen in de samenleving en de duurzame inzetbaarheid van medewerkers vraagt om een structureel grotere investering. De afgelopen jaren was het opleidingsbudget al ontoereikend.

We zien ontwikkelingen op ons af komen waardoor de verwachting is dat enerzijds meer externen moeten worden ingehuurd, en anderzijds kennis en kunde onze organisatie makkelijker verlaten. Op het totale personeelsbudget is dan de verwachting dat het ons meer gaat kosten. We proberen door te investeren in kennis en ontwikkeling van competenties een aantrekkelijke werkgever te zijn en daardoor medewerkers vast te houden.

Rol van de gemeente bij de Wet Bibob en ondernemingswetgeving wordt groter

Dit kan betekenen dat meer werk nodig is, waaronder bijvoorbeeld de vastlegging en controle van (meer) gegevens.

Vertaling naar het financiële perspectief

Consequenties voor structurele middelen

Programma 4 - structureel	2020	2021	2022	2023
Bestuursdienst toekomstbestendig - aanvullend investeren in kennis en competenties personeel (opleidingsbudget van 2,0% naar 2,5%); het onderwerp strategisch informatieveiligheidsbeleid wordt hierin meegenomen	€ -100.000	€ -100.000	€ -100.000	€ -100.000

Risico's

Mogelijk hogere personeelskosten door arbeidsmarktkrapte

Zowel landelijk als regionaal is er sprake van krapte op de arbeidsmarkt. Dit, en het vertrek van medewerkers, maakt het vinden van voldoende gekwalificeerd personeel moeilijker. Het risico bestaat dat de gemeente Noordoostpolder hierdoor meer en vaker externen moet inhuren die substantieel duurder zijn dan 'eigen personeel'. Of dat er mogelijk in de toekomst gewerkt moet worden met arbeidsmarkttoelagen.

Stijging van de loonkosten – boven de loon- en prijscompensatie – kan zorgen voor extra kosten

Zie paragraaf 4.6.

Ondanks goede beveiliging is er een kleine kans op een beveiligingsincident

De overheid houdt steeds meer digitale gegevens bij. Ook bij digitale gegevens geldt dat altijd het risico aanwezig is dat zich een beveiligingsincident voordoet.

4.6 Programma 5 Financiën

Politiek-bestuurlijk raamwerk

In het collegeprogramma komt dit programma terug onder Bestuur en financiën, onderdeel 'gezonde gemeentefinanciën'. Ook het IBP speelt een rol: dit programma kan een vergaande impact hebben op de begrotingen voor de komende jaren.

De gemeenteraad heeft de wettelijke taak een programmabegroting vast te stellen die structureel en reëel in evenwicht is. Structureel evenwicht van de programmabegroting houdt in dat structurele lasten gedekt worden door structurele baten. Incidentele lasten mogen zowel door structurele als door incidentele baten worden gedekt. De geraamde baten en lasten in de programmabegroting en meerjarenraming moeten volledig en realistisch zijn.

NB: de begrotingsrichtlijnen 2020 staan in bijlage 1.

Ontwikkelingen

Strategisch perspectief en het exploitatieresultaat in de programmaperiode

Ontwikkelingen op het vlak van zowel duurzaamheid als het sociaal domein zijn deels in te schatten, maar er spelen ook onzekerheden. Denk in dit verband aan de mogelijke duurzaamheidsmaatregelen in VIV, of de energietransitie en de uitkomsten van de Warmtevisie ('hoe geraken we van de Ist-situatie in de Soll-situatie?'). En in het sociaal domein zal aanvang 2020 de budgetneutraliteit worden geëvalueerd. Ook daarvan staat de uitkomst – en aansluitend de besluitvorming – nog niet vast. Voorts komt naar verwachting in de tweede helft van 2020 het nieuwe GVVP gereed. Het ziet er op dit moment niet naar uit dat het exploitatieresultaat in de programmaperiode 2020-2023 voldoende ruimte biedt om eventuele gevolgen van deze ontwikkelingen op te vangen. In de programmaperiode wordt onderzocht of de niet-beklemd ruimte in de algemene reserve grondexploitaties (we gebruiken hiervoor in deze perspectiefnota de afkorting 'algemene reserve GREX') hier mogelijk een rol kan spelen. In hoofdstuk 5 staat de algemene reserve GREX weergegeven.

Mei-/junicirculaire is de basis voor het opstellen van de programmabegroting

In het nieuwe 'Gemeenschappelijk financieel toezichtkader' behouden de gemeenten de keus om de begroting te baseren op de mei- of op de septembercirculaire. Wel moet er sprake zijn van consistent beleid. Noordoostpolder kiest voor verwerking van de mei-/junicirculaire als basis voor het opstellen van de programmabegroting 2020-2023. Het blijft uiteraard van belang dat de *effecten* van de septembercirculaire zo snel mogelijk in de programmabegroting worden verwerkt. De provincie is financieel toezichthouder van de gemeente.

Gemeentefonds is grootste inkomstenbron van de gemeente

De algemene uitkering, als onderdeel van het gemeentefonds van het Rijk, is de grootste inkomstenbron van gemeenten. Daarnaast ontvangen gemeenten decentralisatie-uitkeringen, integratie-uitkeringen en specifieke uitkeringen van het Rijk. Voor een relatief klein deel heeft Noordoostpolder 'eigen' opbrengsten, waarvan eigen belastingen, retributies, huren, pachten, dividendopbrengsten, grondexploitatie en subsidies de belangrijkste zijn. Al deze opbrengsten bepalen mede de financiële ruimte van een gemeente.

Via de zogenaamde normeringssystematiek groeit de algemene uitkering mee met de rijksuitgaven. En als de rijksuitgaven dalen, merken wij dat ook ('samen de trap op, en ook weer samen de trap af'). Wijzigingen in de rijksuitgaven hebben direct invloed op de omvang van de algemene uitkering.

Middelen beschikbaar houden voor IBP

Zie voor toelichting hoofdstuk 2 en hoofdstuk 3.

Om een reële begroting te maken, indexeren we de bedragen

In het kader van reëel begroten moet, als de begroting voor het jaar t+1 gebaseerd is op lopende prijzen, aan de lastenkant van de begroting rekening worden gehouden met een mutatie van de prijsontwikkeling op basis van de percentages in de tabel 'Prijsindexen Centraal Plan Bureau' en 'Centraal Economisch Plan'. Noordoostpolder past de percentages 'Prijs bruto binnenlands product' voor prijscompensatie en de loonvoet van de overheidssector voor looncompensatie toe.

Uitgangspunt is dat in elk geval het leeuwendeel van de loonsomstijging wordt gecompenseerd door de algemene uitkering

De jaarlijkse toename of afname van het gemeentefonds voortvloeiende uit de normeringssystematiek wordt het accres genoemd. Wij hanteren het uitgangspunt dat de ontwikkeling van de lonen en prijzen wordt gecompenseerd door een hogere algemene uitkering. Voor de *werkelijke* loonsomstijging (de loononderhandelingen vinden op dit moment plaats tussen VNG en de vakbonden) houden we een slag om de arm. Deze zou in werkelijkheid hoger *kunnen* uitvallen. Dit is een onzekerheid.

Uitgangspunt is dat de tarieven voor retributies en heffingen ten minste voor de inflatie worden gecorrigeerd

De behandeling van de tarieven voor OZB, rioolheffing, afvalstoffenheffing en overige retributies/heffingen komt aan de orde bij de behandeling van de programmabegroting in het najaar. Noordoostpolder heeft het beleid dat tarieven zoveel als mogelijk kostendekkend moeten zijn. In de meeste gevallen is het op voorhand schatten van kosten en opbrengsten voor deze producten lastig, en daarom worden deze tariefstellingen pas aan het einde van het jaar aan de raad aangeboden.

Nieuw beleid Rijk: vanaf 2020 wordt de 'benchmark woonlasten' ingevoerd om jaarlijks de ontwikkeling van de lokale lasten inzichtelijker te maken

Met de invoering van de benchmark stappen we in Nederland af van de afspraak dat de ontwikkeling van de lokale lasten jaarlijks wordt gemonitord met de macronorm onroerende zaakbelasting (OZB)⁸. Voor de OZB-tarieven heeft gemeente Noordoostpolder tot nu toe het beleid om de tarieven met maximaal de inflatiecorrectie te laten stijgen, voor zover deze de (rijks)macronorm niet overstijgt; mocht de macronorm lager zijn dan de correctie voor inflatie, dan wordt de macronorm gehanteerd.

Het Rijk past een correctiepercentage van 2,4% toe voor de opbrengsten OZB, die het in mindering brengt op de algemene uitkering. Echter, het door Noordoostpolder gehanteerde inflatiepercentage is 1,4% (zie bijlage 1, punt 1). Per saldo geeft dit een tekort van 1% op de structurele begroting. Daarom wordt een verhoging van de OZB-tarieven voorgesteld van 2,4% (zie bijlage 1, punt 10). Het effect is dat gemeente Noordoostpolder hierdoor op hetzelfde niveau blijft als 2019.

⁸ De macronorm is een bestuurlijke afspraak uit 2007. De macronorm bepaalt de maximale jaarlijkse stijging van de OZB-opbrengsten van alle gemeenten samen. In 2014 is uit onderzoek gebleken dat de macronorm geen effectief instrument is omdat de norm niet heeft bijgedragen aan een gematigde lastenontwikkeling.

Minister en VNG bekijken of lager OZB-tarief voor maatschappelijke gebouwen een wenselijke mogelijkheid is voor het ondersteunen van instellingen

De minister en de VNG zijn in overleg over de bepaling waarmee een lager OZB-tarief ingesteld kan worden voor sportaccommodaties, dorpshuizen en andere instellingen met een maatschappelijk belang. De VNG inventariseert allereerst de knelpunten die gemeenten ervaren. Aan de hand daarvan gaan de minister en de VNG nader in gesprek.

De laatste stand van zaken: de minister heeft aangegeven dat gemeenten meerdere mogelijkheden hebben om sportverenigingen en andere maatschappelijke organisaties te ondersteunen. De toepassing van het lagere OZB-tarief is één van deze mogelijkheden. De VNG geeft aan te twijfelen of de toepassing van het lagere OZB-tarief wel het juiste middel is ter ondersteuning, gelet op de uitvoerbaarheid en mogelijke rechtsongelijkheid die door de maatregel ontstaat. En er zijn ook andere mogelijkheden zoals het verstrekken van een subsidie. In de onroerendezaakbelasting wordt onderscheid gemaakt tussen de categorieën 'woningen' en 'niet-woningen'⁹. Belastingheffing vindt plaats naar gelang het object en niet het subject. De invoering van het lagere OZB-tarief voor bijvoorbeeld onze sportverenigingen sluit niet aan bij het objectieve karakter van deze heffing.

Afvaltarieven naar boven bijstellen om kostendekkend te zijn

Het beleid van de afvalstoffenheffing is gericht op het ophalen, verwerken en afvoeren van huishoudelijk afval, waarbij getracht wordt om door gescheiden inzameling en gerichte voorlichting de afvalstroom steeds verder te beperken. Het beeld voor 2019 was dat de tarieven op hetzelfde niveau konden worden gehandhaafd. Echter, we zien het volgende:

- Er is een nadelig resultaat op product Afval bij de jaarrekening 2018, een resultaat dat met de ruimte in de egaliseringsreserve slechts ten dele kan worden opgevangen;
- de kostenontwikkeling op product Afval lijkt ook in 2019 tot een nadelig resultaat te leiden.

De bestuurlijke lijn in Noordoostpolder is dat de tarieven voor afval kostendekkend zijn. In dat licht moeten de tarieven naar verwachting naar boven worden bijgesteld. Het college zal op basis van de bestuurlijke lijn voorstellen doen. Het afgelopen jaar is de verbrandingsbelasting voor het verbranden van ons restafval gestegen van € 18 naar ruim € 31 per 1.000 kilo restafval. De verwachting is dat de verbrandingsbelasting de komende jaren verder zal stijgen om afvalscheiding te bevorderen. Om de kosten voor het afvalbeheer beheersbaar te houden zijn we in 2018 gestart met de voorbereidingen voor nieuwe plannen om het restafval de komende jaren verder te verminderen.

Tarieven voor rioolheffing moeten kostendekkend zijn

De definitieve tarieven voor de rioolheffing dienen kostendekkend te zijn en komen terug bij de vaststelling van de programmabegroting in de raadsvergadering in november. De tarieven worden opgenomen in de legesverordening c.q. tarievennota.

Voorstel in de voorjaarsrapportage 2019: instellen reserve sociaal-economische ontwikkeling

Op termijn kunnen hier zaken als MITC of HCA uit betaald worden (en eventuele andere projecten wanneer MITC en/of HCA geen doorgang zouden vinden)¹⁰. Deze reserve wordt o.a. gevormd door de grondverkoop aan de gemeente Urk.

Risico's

De (financiële) risico's zijn per programma benoemd.

⁹ Het tarief voor woningen is lager dan het tarief voor niet-woningen.

¹⁰ Zie ook: de voorjaarsrapportage 2019.

4.7 Programma 6 Krachtig Noordoostpolder

Politiek-bestuurlijk raamwerk

Onze inwoners doen maximaal mee naar eigen vermogen. In Noordoostpolder ligt het initiatief hiervoor bij inwoners zelf. Het overgrote deel van onze inwoners neemt dat initiatief en doet zelfstandig of met hulp van anderen mee. Sommige inwoners redden het echter niet alleen. Voor hen zijn er passende vormen van ondersteuning, afgestemd op de specifieke behoefte en dat wat mensen wél kunnen. De focus ligt op preventie.

Ontwikkelingen

4.7.1 Algemene ontwikkelingen

In 2015 werden gemeenten verantwoordelijk voor jeugdzorg, en in de afgelopen jaren zagen we dat de hoeveelheid zorg toenam en de kosten stegen. In 2017 werd landelijk 19% meer aan jeugdzorg uitgegeven dan begroot. In 2018 kampte driekwart van de gemeenten met tekorten. Het kabinet wil voor een beperkt aantal jaren (incidenteel) extra middelen beschikbaar stellen. De VNG plaatst echter vraagtekens bij:

- de hoogte van deze jaarlijkse extra middelen;
- het incidentele karakter van de middelen; volgens gemeenten is structureel budget nodig.

Wij houden vast aan budgetneutraliteit in het sociaal domein

Deze strategische lijn uit het collegeprogramma – we stonden hier in paragraaf 4.6 al even bij stil – heeft voor gemeente Noordoostpolder de hoogste prioriteit. In 2020 evalueren we de budgetneutraliteit¹¹ en nemen we een besluit over een sluitende begroting voor het sociaal domein in 2021.

Van transitie naar transformatie: 'anders denken, anders doen'

De transitie was op 1 januari 2015 een feit. De nieuwe taken zijn ingevoerd en de continuïteit van zorg is geborgd. Nu werken we aan de daadwerkelijke kanteling. Het 'anders denken, anders doen' gaat verder dan het anders inrichten van de dienstverlening aan inwoners met een hulpvraag. Het gaat nadrukkelijk ook over een nieuw samenspel met inwoners en partnerorganisaties. Het vraagt een verandering van *alle* betrokkenen. Het uitgangspunt is het versterken van de eigen kracht en verantwoordelijkheid van inwoners met een hulpvraag. Met inwoners en partnerorganisaties wordt gewerkt aan de verdere doorvoering van de kanteling. De focus ligt, zoals gezegd, op preventie. We willen – waar mogelijk – complexe hulpvragen voorkomen.

Doordecentralisatie middelen beschermd wonen: voorlopige uitkomsten voor onze regio financieel niet positief

De middelen voor beschermd wonen zijn nu belegd bij de centrumgemeenten, in ons geval bij de gemeente Almere. In afstemming met het Rijk wordt de verantwoordelijkheid voor beschermd wonen in de toekomst gedecentraliseerd, en ook de financiële middelen zullen worden verdeeld over alle gemeenten. De voorlopige uitkomsten zijn voor onze regio financieel niet positief. Het verdeelmodel is nog in ontwikkeling, maar de eerste signalen zijn een afname van het budget van meer dan 10%. Op het gebied van uitvoering ligt de uitdaging voor om mensen – meer dan nu – een 'thuis' in de wijk te geven en het verblijf in een instelling te verminderen. Gezien de inhoudelijke opdracht en de mogelijke financiële

¹¹ Op grond van een concrete definitie van het begrip 'budgetneutraal'.

ontwikkeling is een regionale aanpak, waarbij brede solidariteit het uitgangspunt is, van belang.

In samenwerking met verschillende zorgpartners wordt gewerkt aan een breed zorgplein met een complementair aanbod van zorg voor onze inwoners

De samenwerking in de zorg zal verder vorm krijgen met de gezamenlijke uitwerking van de visie op de toekomst van de zorg. Deze visie is opgesteld door de lokale werkgroep in samenspraak met de zogenaamde, door de minister aangestelde, Toekomstverkenner. De ontwikkeling van *anderhalvelijnszorg*, betere samenwerking en de inzet van technologische mogelijkheden (o.a. e-health) worden als kansen gezien door deze werkgroep. De vergrijzing en de bijbehorende zorg zien we als een belangrijk aandachtspunt. In samenwerking met 'Medrie' en 'Zowelwerk' wordt gezocht naar mogelijkheden om de personeelstekorten in de zorg terug te dringen.

Stimuleer de eigen economie en werkgelegenheid voor laagopgeleiden

Onderzoek naar de ontwikkelingen van de arbeidsmarkt van Noordoostpolder heeft de volgende aandachtspunten gegenereerd:

- stimuleer de eigen economie van Noordoostpolder: de arbeidsmarkt leunt sterk op de lokale economie; meer bedrijvigheid levert automatisch ook meer banen op voor inwoners;
- stimuleer werkgelegenheid voor laagopgeleiden: vooral de werkgelegenheid voor laagopgeleiden wordt in de toekomst bedreigd, en de participatiegraad onder deze inwoners is sinds de economische crisis sterk gedaald; een deel komt mogelijk structureel in de bijstand terecht.

Voor de uitwerking van deze aandachtspunten vindt (ook) in de programmaperiode samenwerking plaats tussen gemeente, bedrijfsleven en onderwijs.

Integratie statushouders bevorderen door werkagenda 'integreren doen we samen' met maatschappelijke partners

Blijven is meedoen. Het is belangrijk dat statushouders zo snel mogelijk meedoen aan de samenleving. Meedoen is: zelfstandig, volwaardig en gezond aan het werk kunnen, naar school gaan of op een andere manier een bijdrage leveren aan onze samenleving. Daarom hebben de betrokken maatschappelijke partners een werkagenda 'integreren doen we samen' opgesteld om de integratie van statushouders te bevorderen. Hiermee creëert de gemeente voorwaarden voor de maatschappelijke integratie en werktoeleiding van statushouders. Hiermee sorteren we voor op de nieuwe Wet inburgering die per 1-1-2021 wordt ingevoerd.

Voor IJsselmeergroep en GGD zijn meer middelen nodig, respectievelijk € 200.000 per jaar en een jaarlijks oplopend bedrag tot € 146.000

Het ziet ernaar uit dat de bijdrage aan IJsselmeergroep wordt verhoogd met een bedrag van € 200.000 (zie verder: Vertaling naar het financiële perspectief). Voor GGD gaat het om een bedrag dat vanaf 2020 t/m 2023 naar verwachting oploopt van € 85.520 tot € 146.000.

4.7.2 Voorkomen door laagdrempelige toegang tot zorg

Strategische raadsagenda en ouderen

De raad heeft in zijn strategische raadsagenda prioriteit gegeven aan ouderen. In het najaar van 2019 starten we met een keuzenotitie. Dit heeft raakvlakken met andere thema's zoals mantelzorgbeleid, dementievriendelijke gemeente, aandacht voor eenzaamheid en wonen/zorg. Financiering voor eventuele consequenties wordt o.a. gevonden in de bestaande middelen voor preventiebeleid.

Wij versterken de sociale teams

De sociale teams hebben een spilfunctie bij het helpen van onze inwoners (en hun netwerk), en ze waar nodig de weg te wijzen naar preventieve algemene oplossingen en – als het niet anders kan – naar maatwerkvoorzieningen. De teams werken gebiedsgericht en verbinden informele en formele oplossingen. De teams zijn opnieuw ingericht en worden ondersteund door o.m. een wijkteammanager.

Wij omarmen De Nieuwe Route om gelijkwaardige samenwerking tussen betrokkenen te bewerkstelligen

Steeds vaker lopen mensen vast in de huidige route naar ondersteuning in het sociaal domein. Met de beste bedoelingen worden er plannen gemaakt vóór mensen, in plaats van plannen te maken samen mét de mensen die wakker liggen van de situatie. Betrokkenen ervaren hierdoor niet dat de situatie nog van hen is. Het verlies aan eigenaarschap leidt tot verbroken verbindingen, afstand, wantrouwen en bureaucratie. Dit kán anders. Nieuwe Route is onderdeel van het 'doorontwikkelingsplan sociale teams'. De Nieuwe Route zorgt voor hernieuwd eigenaarschap over de situatie. Het 'anders denken, anders doen' leidt tot een gelijkwaardige samenwerking tussen cliënt en organisatie, inwoners en overheid, leefwereld en systeemwereld. De sociale teams passen de Nieuwe Route toe.

Wij organiseren een passende backoffice voor optimale ondersteuning van onze inwoners

De backoffice van de gemeente ondersteunt de sociale teams. Onze inwoners krijgen daarmee optimale ondersteuning om de regie over hun leven te hebben, te houden of te krijgen. Dit doet de backoffice door op verzoek ondersteuning bij zorgindicaties te verlenen en zich te richten op indicaties die op voorhand een enkelvoudig karakter hebben en/of gericht zijn op stabilisatie. Zo komt er geen onnodige werkdruk op de sociale teams. De ervaring in de voorgaande jaren heeft geleerd dat het hierbij voornamelijk gaat om de zorgindicaties van 'Wmo-oud' en herindicaties (meest Wmo) met als doel stabilisatie. Daarnaast is de backoffice verantwoordelijk voor de kwaliteit van de uitvoering. Uitgangspunt is natuurlijk partnerschap en vertrouwen, maar enige vorm van toezicht is noodzakelijk.

4.7.3 Inkoop- en contractmanagement

Wij werken aan een vitale samenleving

Noordoostpolder is een samenleving waar je wilt wonen, werken en leven, waar je je kinderen veilig kunt laten opgroeien en waar je zelf oud wilt worden. De gemeente is een heldere opdrachtgever en partner in het sociaal domein. Ons inkoop- en contractmanagement is gericht op het leveren van een bijdrage aan een samenleving waarin mensen naar elkaar omkijken en waarin iedereen mee kan doen.

Wij veranderen en versterken het 'preventieve veld'

Preventie is een geïntegreerd onderdeel van het sociaal domein. Preventie is het creëren van een vitale en verbonden samenleving met het oog op zelfredzaamheid en het voorkomen van (herhaling van) problemen. Immers, 'iedereen doet mee' in Noordoostpolder en 'wij kijken naar elkaar om'. Daarbij speelt de aansluiting tussen algemene voorzieningen en individuele voorzieningen/maatwerkvoorzieningen, met het oog op kostenbeheersing en op- en afschaling, een belangrijke rol.

In de lijn van de transformatie van het sociaal domein, zetten wij ons in om het preventieve veld te veranderen en passende zorgvormen te realiseren vanuit het principe 'zo gewoon mogelijk'. Met als resultaat dat inwoners, door het beschikbaar zijn van goede alternatieven, beter geholpen zijn en de inzet van maatwerkvoorzieningen minder nodig is.

Wij blijven maatwerk leveren

In sommige gevallen blijft maatwerk echter noodzakelijk, al zal er nadrukkelijk gestuurd gaan worden op afname van deze zorgvorm. Bij dit aanbod komt de focus meer te liggen op *resultaatrealisatie*. Casusregie staat op de voorgrond. Dan gaat het o.a. om het bepalen van doelen die passen bij de hulpvraag van onze inwoners, en de monitoring van de realisatie ervan. Zodat bijsturing en (mogelijke) afschaling naar het voorveld tijdig kan plaatsvinden. De vormgeving van het inkoop- en contractmanagement staat hierbij niet vooraf vast, maar wordt bepaald op basis van het beoogde resultaat en kan per resultaatgebied verschillen.

Vertaling naar het financiële perspectief

Consequenties voor structurele middelen

Programma 6 - structureel	2020	2021	2022	2023
GGD	€ -85.520	€ -126.000	€ -136.000	€ -146.000
IJsselmeergroep	€ -200.000	€ -200.000	€ -200.000	€ -200.000

Risico's

Ontwikkelingen van financiën Participatiewet kunnen leiden tot hogere lasten

De Participatiewet kent twee financiële stromen: het Participatiewet-budget (PW-budget) en het Participatiebudget (P-budget). Het PW-budget is bedoeld om de uitkeringen te betalen én de loonkostensubsidie voor mensen met een arbeidsbeperking. Het gaat om zogenaamde openeinderegelingen. Het P-budget is bedoeld voor de kosten van re-integratietrajecten, scholing, jobcoaching en andere vormen van ondersteuning.

De risico's van de Participatiewet zijn tweeledig. Het aantal mensen met een uitkering daalt, zowel landelijk als lokaal, en het aantal mensen dat werkt met loonkostensubsidie stijgt. Het blijft onduidelijk of het macrobudget gelijk opgaat met deze ontwikkelingen en hoe de verdeling ook op lange termijn voor onze gemeente uitvalt.

Het P-budget is beperkt en de problematiek van mensen die een beroep doen op de Participatiewet stijgt. Dat lijkt niet met elkaar in evenwicht en kan op termijn zorgen voor minder uitstroom ofwel hogere uitkeringslasten.

Efficiëncykorting van het Rijk op Wet sociale werkvoorziening (Wsw) zorgt mogelijk voor hogere lasten gemeente

Instroom in de Wsw is sinds 1 januari 2015 niet meer mogelijk. Het aantal dienstverbanden neemt af. Door het Rijk is een efficiëncykorting op het Wsw-budget doorgevoerd die tot en met 2020 steeds verder oploopt. Dit betekent dat het lastig kan worden voor de betrokken GR IJsselmeergroep om een sluitende begroting te realiseren. Het eigen vermogen van de GR biedt beperkt de mogelijkheid om tekorten op te vangen. Eventuele tekorten moeten dan door de gemeenten worden aangevuld. Om dit risico te matigen, wordt gewerkt aan het neerzetten van een *social firm*, waarbij de insteek is dat instroom en werk passen bij de hele groep uit de Participatiewet.

Tarieven bestuurlijke aanbesteding WMO en Jeugd mogelijk omhoog

De gemeente is verantwoordelijk voor de inkoop van taken op het gebied van WMO en Jeugdwet. In 2020 wordt opnieuw aanbesteed op basis van de nieuwe inkoopvisie. Dit heeft mogelijk gevolgen voor de tarieven bij de producten die worden ingekocht.

Verandering 'eigen-bijdragesystematiek WMO' leidt waarschijnlijk tot hogere kosten
Tevens worden de eerste effecten van de verandering van de 'eigen-bijdragesystematiek WMO' zichtbaar. Er is sprake van een sterkere instroom op o.a. het gebied van huishoudelijke ondersteuning. Voor hogere inkomens was het doen van een beroep op de gemeentelijke voorzieningen tot voor kort niet interessant als gevolg van de eigen bijdrage.

Maar nu deze drempel is weggenomen, betekent dit dat de vraag en daarmee de kosten zullen stijgen. Onzeker is hoe groot de werkelijke toename zal zijn en hoe lang het duurt voordat deze geëffectueerd is. Op basis van historische gegevens is een potentieel risico van tussen de één en anderhalf miljoen euro bepaald.

'Verschuiving van maatwerk naar algemene oplossingen naar preventie' brengt mogelijk extra kosten met zich mee

In Noordoostpolder kiezen we ervoor om de indeling langs de drie wetten los te laten en het bereiken van de doelstellingen integraal en meer vanuit het perspectief van de inwoners te benaderen. Dat doen we langs de programmalijnen Meedoen, Voorkomen en Ondersteunen. Momenteel wordt hard gewerkt om het 'anders denken, anders doen' verder te ontwikkelen, zowel lokaal als regionaal. De verschuiving van maatwerk naar algemene oplossingen naar preventie vereist aandacht en inzet en brengt naar verwachting aanvullende kosten met zich mee.

Mogelijk toename aantal asielzoekers

Een toename van de instroom van asielzoekers (als bijvoorbeeld opvang aan de buitengrens van Europa in de toekomst onhoudbaar blijkt te zijn) kan leiden tot extra druk op voorzieningen voor de opvang van asielzoekers en mogelijk tot vergroting van de maatschappelijke spanningen rond de komst en opvang van asielzoekers. De ontwikkelingen binnen en buiten Europa worden daarom nauwlettend gemonitord.

5. Samenvatting financiële effecten perspectiefnota

Structureel

In onderstaande tabel worden de structurele effecten van de onderwerpen van deze perspectiefnota per programma weergegeven:

Programma 1 - structureel	2020	2021	2022	2023
VRF	€ -370.000	€ -370.000	€ -370.000	€ -370.000
Omgevingsdienst	€ -20.000	€ -20.000	€ -20.000	€ -20.000
Groenvoorziening - kostenstijging vanuit contract	€ -160.000	€ -160.000	€ -160.000	€ -160.000
Programma 2 - structureel	2020	2021	2022	2023
Flevomeer Bibliotheek	€ -50.000	€ -50.000	€ -50.000	€ -50.000
Leerplicht - aanvullende inzet / menskracht	€ -75.000	€ -75.000	€ -75.000	€ -75.000
Programma 3 - structureel	2020	2021	2022	2023
Nieuwe koers regio Zwolle	€ -50.000	€ -50.000	€ -50.000	€ -50.000
Programma 4 - structureel	2020	2021	2022	2023
Bestuursdienst toekomstbestendig - aanvullend investeren in kennis en competenties personeel (opleidingsbudget van 2,0% naar 2,5%); het onderwerp strategisch informatieveiligheidsbeleid wordt hierin meegenomen	€ -100.000	€ -100.000	€ -100.000	€ -100.000
Programma 6 - structureel	2020	2021	2022	2023
GGD	€ -85.520	€ -126.000	€ -136.000	€ -146.000
IJsselmeergroep	€ -200.000	€ -200.000	€ -200.000	€ -200.000

Het verwachte saldo van de begroting ná verwerking van de financiële consequenties van de perspectiefnota-onderwerpen is:

	2020	2021	2022	2023
Programmabegroting 2019-2022 (meerjarenschijven)	€ 1.398.787	€ 484.052	€ 1.002.251	€ 1.642.706
Budgettaire aanpassingen, inclusief effecten meicirculaire	€ -348.360	€ 379.116	€ -941.872	€ -953.284
<i>Uitgangssituatie PN 2020-2023</i>	€ 1.050.427	€ 863.168	€ 60.379	€ 689.422
Onderwerpen Perspectiefnota 2020-2023				
- opleidingsbudget	€ -100.000	€ -100.000	€ -100.000	€ -100.000
- nieuwe koers regio Zwolle	€ -50.000	€ -50.000	€ -50.000	€ -50.000
- FlevoMeer Bibliotheek (FMB)	€ -50.000	€ -50.000	€ -50.000	€ -50.000
- GGD	€ -85.520	€ -126.000	€ -136.000	€ -146.000
- VeiligheidsRegio Flevoland (VRF)	€ -370.000	€ -370.000	€ -370.000	€ -370.000
- Omgevingsdienst (OFGV)	€ -20.000	€ -20.000	€ -20.000	€ -20.000
- GR IJsselmeergroep	€ -200.000	€ -200.000	€ -200.000	€ -200.000
- intensivering leerplicht	€ -75.000	€ -75.000	€ -75.000	€ -75.000
- groenvoorziening (aanbesteding)	€ -160.000	€ -160.000	€ -160.000	€ -160.000
<i>Budgettaire beslag Perspectiefnota 2020-2023</i>	€ -1.110.520	€ -1.151.000	€ -1.161.000	€ -1.171.000
<i>Stand na Perspectiefnota 2020-2023</i>	€ -60.093	€ -287.832	€ -1.100.621	€ -481.578

Resumerend: meerjarenperspectief onder druk

De effecten van de meircirculaire zijn voor de gemeente Noordoostpolder niet onverdeeld positief gebleken (volgens berichtgeving in de media geldt dit ook voor andere gemeenten). Daar komen de effecten van deze perspectiefnota nog bij. Na behandeling van de perspectiefnota in de raadsvergadering willen we daarom onderzoeken hoe het nadelig exploitatieresultaat in de programmaperiode kan worden teruggedrongen.

Al met al kunnen we stellen dat, zeker ook als we rekening houden met zaken als de invoering van de Omgevingswet en mogelijke toekomstige consequenties van de decentralisaties, de druk op de gemeente als geheel verder toeneemt. Dit kan ertoe leiden dat niet alle ambities en vraagstukken met de zelfde snelheid kunnen worden opgepakt en vertraging op zullen lopen.

Incidenteel

In onderstaande tabel wordt het incidentele effect van deze perspectiefnota weergegeven.

Programma 1 - incidenteel, reserve beleidsplan	2020	2021	2022	2023
Energietransitie / Transitievisie Warmte	€ -100.000	€ -100.000		

Programma 1 - incidenteel, algemene reserve GREX	2020	2021	2022	2023
Leader & POP4 - subsidieverstrekking leefbaarheid landelijk gebied (betreft onttrekking aan algemene reserve GREX) - periode 2021 t/m 2027		€ -375.000	€ -375.000	

Een en ander wordt als volgt verwerkt:

Incidentele middelen	2020	2021	2022	2023
Reserve Beleidsplan*				
- Stand per 1-1	€ 6.704.662	€ 2.919.693	€ 2.780.085	€ 2.885.829
- lopende programmabegroting 2019-2022	€ -1.236.025	€ 194.674	€ 530.744	€ 10.000
- claims	€ -2.448.944	€ -234.282	€ -425.000	€ -
Onderwerpen Perspectiefnota 2020-2023				
- energietransitie / transitievisie Warmte	€ -100.000	€ -100.000	€ -	€ -
Stand reserve Beleidsplan na PN 2020-2023	€ 2.919.693	€ 2.780.085	€ 2.885.829	€ 2.895.829
Reserve Sociaal-Economische Ontwikkeling				
- Stand per 1-1	€ 1.637.274	€ 1.637.274	€ 1.637.274	€ 1.637.274
Reserve Sociaal Domein				
- Stand per 1-1	€ 3.300.219	€ 1.660.219	€ 1.660.219	€ 1.660.219

* Excl. rekeningresultaat 2018.

Voor de algemene reserve grondexploitaties komt het er als volgt uit te zien (let op: om de aansluiting met de 'Herziening en Meerjarenperspectief Grondexploitaties 2019' te laten zien, wordt ook boekjaar 2019 – in het grijze vlak – getoond):

	<u>2019</u>	<u>2020</u>	<u>2021</u>	<u>2022</u>	<u>2023</u>
Algemene reserve grondexploitaties					
- Stand per 1-1	€ 28.869.479	€ 24.656.253	€ 24.120.878	€ 23.760.503	€ 23.500.128
- Overhevelingen van 2018 naar 2019	€ -1.449.167				
- Lopende programmabegroting 2019-2022	€ -764.059	€ -535.375	€ 14.625	€ 114.625	€ 114.625
Opstellen zorgplein	€ -2.000.000	€ -	€ -	€ -	€ -
Onderwerpen Perspectiefnota 2020-2023					
- Leader & POP 4	€ -	€ -	€ -375.000	€ -375.000	€ -
	€ -	€ -	€ -375.000	€ -375.000	€ -
Stand algemene reserve grondexploitatie na PN 2020-2023	€ 24.656.253	€ 24.120.878	€ 23.760.503	€ 23.500.128	€ 23.614.753

Bijlage 1 – Begrotingsrichtlijnen 2020

Voor het opstellen van de begroting 2020–2023 worden voor het komende begrotingsjaar de volgende richtlijnen voorgesteld:

1. Het prijspeil in de *materiële sector* is hetzelfde als in de begroting 2019, +1,4% inflatiecorrectie; dit laat onverlet dat we wél reëel willen ramen (afwijkingen worden toegelicht en gemotiveerd).
2. In het algemeen geldt het prijspeil van 2019, +1,4% inflatiecorrectie voor subsidies, de gemeenschappelijke regelingen en dergelijke, tenzij deze rechtstreeks zijn gekoppeld aan (bepaalde) personeelskosten of onder budgetfinanciering vallen, exclusief de zogenaamde waarderingssubsidies.
3. De salariskosten ramen we op het niveau van 2019, +2,3% correctie voor salarisoniveau en premies, op basis van de toegestane formatieomvang.
4. We hanteren een salariskostenstijging van 2,3% voor de gesubsidieerde instellingen.
5. We gaan voor het berekenen van de hoogte van de subsidies aan grote gesubsidieerde instellingen uit van een gewogen gemiddelde van de inflatiecorrectie voor materiële budgetten en de correctie voor lonen, namelijk +2,075%.
6. We houden rekening met deze door de raad vast te stellen perspectiefnota.
7. Vervangingsinvesteringen en nieuw beleid ramen we in de primitieve begroting 2020–2023.
8. Investeringen met een maatschappelijk nut hebben een afschrijvingsreserve.
9. De tarieven voor de gemeentelijke belastingen, retributies, rechten en gebruiksvergoedingen worden bij het aanbieden van de begroting definitief behandeld (uitgangspunt is kostendekkendheid en/of inflatiecorrectie).
10. De OZB-tarieven stijgen met +2,4%.
11. Conform het beleid voor incidentele baten en lasten wordt de incidentele (netto)opbrengst van de OZB verantwoord onder de reserve Beleidsplan.
12. De grondprijzen voor woningbouw en bedrijventerreinen worden door het college vastgesteld in de grondprijzenbrief en ter informatie gestuurd aan de raad(scommissie).
Uitgangspunt voor grondprijzen is:
 - a. aantrekkelijkheid van de kavels;
 - b. verhouding/aandeel grondwaarde in totale waarde gerealiseerde woning;
 - c. verwachtingen markt versus beschikbaarheid grond.
13. We hanteren een rentepercentage van 0% voor nieuwe investeringen en voor de gebruikelijke reserves wordt een inflatiepercentage van +1,4% gehanteerd.
14. We hanteren een rentepercentage van +0,97% voor de grondexploitaties.

15. Investerings met een maatschappelijk nut worden in de basis gefinancierd met gegenereerde en te genereren middelen uit vrije kasstromen.
16. De MVA-gerelateerde baten en lasten hebben een incidenteel karakter en worden conform het vigerende grondbeleid en algemene beleid ten aanzien van de scheiding van incidentele en structurele baten en lasten ten gunste, dan wel ten laste van de algemene reserve GREX gebracht.
17. We ramen de gevolgen van areaalvergroting reëel alsmede de overige ontwikkelingen uit de meerjarenramingen.
18. De overhead wordt extracomptabel toegerekend aan producten die tariefgerelateerd zijn over het totaal van de lasten per tariefgerelateerd product. Voor de grondexploitatie geldt een uitzondering en wordt de overhead intracomptabel verwerkt.
19. Per 1 januari 2020 hanteren we een inwonertal van 47.000 voor uitgaaf- en inkomstenramingen (inclusief het AZC Luttelgeest voor ca. 500 inwoners).
20. Uitgangspunt is dat de inflatiecorrectie en de correctie voor salarisniveau en premies worden opgevangen door een bijstelling van de algemene uitkering; daarbij houden we er rekening mee dat de precieze hoogte en totale omvang van het gemeentefonds op dit moment nog niet volledig zeker zijn.

Bijlage 2 – Subsidieplafonds 2020

NB: de hier vermelde subsidieplafonds zijn nog exclusief de in de begrotingsrichtlijnen opgenomen (en in de programmabegroting 2020-2023 op te nemen) inflatiecorrectie.

PLAFONDS WORDEN GEINDEXEERD ZODRA % BEKEND IS.							
Nr	Programma	Nr	Taakveld	Doel van de subsidieverlening	Plafond 2020		
1	Fysieke Leefomgeving	1.1	Crisisbeheersing en brandweer	n.v.t.	€ -		
		1.2	Openbare orde en veiligheid	n.v.t.	€ 50.000		
		2.1	Verkeer en vervoer		Verkeersveiligheid	€ 28.000	
					Innovatiebudget Smart City	€ 25.000	
		2.2	Parkeren	n.v.t.	€ -		
		2.4	Economische havens en waterwegen	n.v.t.	€ -		
		3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	n.v.t.	€ -		
		5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie		Lustrumviering dorpen en wijken	€ 7.500	
					Stimulering activiteiten in het kader van oud- en nieuw viering	€ 5.300	
					Bevorderen leefbaarheid dorpen en wijken	€ 33.900	
					Educatie verzorging en houden van boerderijdieren	€ 37.400	
					Natuurbescherming	€ 1.900	
					(Mede)gebruik recreatieve fietspaden	€ 12.500	
					Cofinanciering LEADER subsidies	€ 100.000	
					Windenergie	€ 50.000	
					Openstelling schoolpleinen als speelplaats.	€ 16.500	
					Natuur en milieu educatie	€ 11.410	
				7.2	Riolering	n.v.t.	€ -
				7.3	Afval	n.v.t.	€ -
				7.4	Milieubeheer		Promotie en stimulering FairTrade
			Dag van de Duurzaamheid			€ 5.000	
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	n.v.t.	€ -				
8.1	Ruimtelijke Ordening	n.v.t.	€ -				
8.2	Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	n.v.t.	€ -				
8.3	Wonen en bouwen	n.v.t.	€ -				
2	Sociale leefbaarheid	4.2	Onderwijshuisvesting	n.v.t.	€ -		
		4.3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken		Aanbod voor- en vroegschoolse educatie voor peuters met een (taal)achterstand.	€ 949.832	
					Basisaanbod peuteropvang voor goede voorbereiding basisonderwijs.	€ 250.000	
					Versterken opvoedvaardigheden van ouders.	€ 64.064	
					Muzikale activiteiten voor jongeren	€ 4.000	
					Combinatiefunctionaris	€ 82.499	
					Activiteiten laaggeletterdheid	€ 90.545	
					Voorkomen van schooluitval door inzet van expertise schoolmaatschappelijk werk en jeugdarts in het basis- en voortgezet onderwijs en zomernormer	€ 38.500	
					Het bevorderen van sport en bewegen in relatie tot het voorkomen van gezondheidsrisico's van jongeren. Er wordt aandacht besteed aan het ontwikkelen/ verbeteren van structureel gezond-, beweeg- en pedagogisch beleid. Hierbij is er extra aandacht voor kwetsbare doelgroepen.	€ 174.015	
					Jongeren op gezond gewicht	€ 27.500	
					Bevorderen van sportdeelname door inwoners van Noordoostpolder.	€ 20.500	
			Bevorderen en instandhouden van paard- en pony-rijden voor mensen met verstandelijke e/o lichamelijke handicap, gericht op revalidatie & recreatie.	€ 13.100			
		5.2	Sportaccommodaties	Het instandhouden van een overdekte en openlucht zwemvoorziening in de gemeente Noordoostpolder.	€ 605.198		
		5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie		Het in stand houden van een basisbibliotheek in Noordoostpolder.	€ 1.115.200	
					Amateurkunstbevordering door verenigingen en activiteiten in het kader van amateurkunst incidentele subsidie te verlenen.	€ 60.460	
					Het faciliteren van professionele podia, een erfgoedcentrum, actieve receptieve kunsteducatie, exposities en een kunsttuin. Voorts stimuleren van de amateurkunstbeoefening door repetitieruimten beschikbaar te stellen tegen gereduceerde tarieven en het bieden van cultuureducatie voor het basis- en voortgezet onderwijs.	€ 2.227.000	
			Het stimuleren van het vertellen van het verhaal van de polder en het stimuleren van het onderhoud van monumenten.	€ 20.500			
		5.4	Kunst	Zie 5.3	€ -		
		5.5	Cultureel erfgoed	Stimuleren van onderhoud en restauratie van monumenten.	€ 26.860		
5.6	Media	Het in stand houden van een lokale omroep met een toegekende zendmachtiging (Commissariaat v/d Media) en voldoen aan de Mediawet 2008.	€ 32.500				

Nr	Programma	Nr	Taakveld	Doel van de subsidieverlening	Plafond 2020
3	Economische ontwikkeling	0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	n.v.t.	€ -
		2.3	Recreatieve havens	n.v.t.	€ -
		3.1	Economische ontwikkeling	n.v.t.	€ -
		3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	n.v.t.	€ -
		3.4	Economische promotie	Het stimuleren van toeristische en recreatieve mogelijkheden in Noordoostpolder door de bekendheid en aantrekkelijkheid van het gebied voor toeristisch en recreatief gebruik te vergroten	€ 86.800
				Het gericht bijdragen aan de landelijke bekendheid en het vergroten van de aantrekkelijkheid van Noordoostpolder als woon-, werk- en recreatiegebied door het organiseren van publieke evenementen voor nieuwe en bestaande inwoners, nieuwe en bestaande toeristen/recreanten en nieuw en bestaand bedrijfsleven	€ 115.000
4	Dienstverlening en besturen	0.1	Bestuur	Het bevorderen van internationaal samenwerken.	€ 25.000
		0.1	Bestuur	bijdrage activiteiten koningsdag en bevrijdingsdag	€ 10.000
		0.2	Burgerzaken	n.v.t.	€ -
5	Financiën	0.5	Treasury	n.v.t.	€ -
		0.61	OZB woningen	n.v.t.	€ -
		0.62	OZB niet-woningen	n.v.t.	€ -
		0.64	Belasting overig	n.v.t.	€ -
		0.7	Algemene uitkering en overige uitkeringen	n.v.t.	€ -
		0.8	Overige baten en lasten	n.v.t.	€ -
		6	Krachtig Noordoostpolder	6.1	Samenkracht en burgerparticipatie
				Het bevorderen van integratie.	€ 88.861
				Ondersteunen en bemiddelen van vrijwilligers(organisaties).	€ 310.521
				Ondersteunen van mantelzorgers om overbelasting te voorkomen.	€ -
6.2	Wijkteams			Sociaal team, specialistentafel, VIA. vanwege doorontwikkeling nog niet bekend.	€ 1.144.150
				Het ondersteunen van kwetsbare inwoners bij het kiezen van hulp, diensten en activiteiten waarmee zij zich zo zelfstandig mogelijk kunnen redden en kunnen meedoen in de samenleving.	€ 108.604
				Bereikbaarheid bij crisis.	€ 8.500
6.3	Inkomensregelingen			n.v.t.	€ -
6.4	Begeleide participatie			n.v.t.	€ -
6.5	Arbeidsparticipatie			n.v.t.	€ -
6.6	Materiële voorzieningen			n.v.t.	€ -
6.71	Maatwerk dienstverlening 18+			n.v.t.	€ -
6.72	Maatwerkdienstverlening 18-			n.v.t.	€ -
6.81	Geëscaleerde zorg 18+			Laagdrempelige inloopvoorziening voor mensen met psychische kwetsbaarheid of verslavingsproblematiek.	€ 169.350
6.82	Geëscaleerde zorg 18-			n.v.t.	€ -
7.1	Volksgezondheid	Het bevorderen van de gezondheidstoestand van de jeugd van 0 tot 4 jaar (wettelijke taak); uitvoering uniform en maatwerk door periodiek gezondheidsonderzoek, preventiebeleid en opvoedingsondersteuning.	€ 688.240		

